ייִדישער וויסנשאַפֿטלעכער אינסטיטוט · ייִוואָ Est. 1925

15 WEST 16TH STREET · NEW YORK · NY · 10011 · YIVO.ORG · TEL (212) 246-6080 · FAX (212) 292-1892

YIVO ARCHIVES

Record Group 80

Elias Tcherikower Archive

Records of the Mizrakh Yidisher Historisher Arkhiv

1717, 1841-1874, 1881-1896, 1901-1947, 1956, undated
[Bulk Dates 1919-1927]

Folder No. 218

~~Крожанский~~

CF18 #97 19893

די געשעענישן אין זווענעגאראדקער געגנט

ג.ב. און אין זווענעגאראדקער געגנט

איך ראובן בן שלום [illegible] פון [illegible]

אוקראַינע פון שטעטל זווענעגאראדקע, (Звенигородка).

אין 1919 האָבן מיר איבערגעלעבט [illegible] פּאָגראָמען.

אין דער צייט האָבן געהערשט אין ~~[illegible]~~ שטעטל די

פאַרשידענע באַנדעס. די האָבן זיך געהאַלטן [illegible] פעלדער.

און דער [illegible] פון די [illegible] געווען

אַטאַמאַן (שאַלאָמאָווסקי) מיט זיינע אַנהענגער, [illegible]

(Октябрь) אין די [illegible]. שאַלאָמאָווסקי האָט געמאַכט

דורך די [illegible] דער אַנטיסעמיטישער ~~[illegible]~~ הע...

מלוכה - האָט אָנגעזאָגט דער [illegible] דער [illegible].

ער האָט אַרויסגעגעבן אַ פּראָקלאַמאַציע מיט די ווערטער:

„שלאָגט די יידן, ראַטעוועט אוקראַינע [illegible]"

און די [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] און [illegible]. די [illegible]

אַרבעטער האָבן ניט געקאָנט [illegible] פון [illegible]

[illegible] פון [illegible] דער [illegible] האָט די [illegible]

מיט [illegible] די [illegible] [illegible] צו [illegible].

[illegible] האָבן [illegible] פון [illegible] [illegible]

אוקראַינע [illegible] [illegible] „(Ольшаны)"

אוקראַינער

19894

אין וואָרונער [illegible]

״גריזלא״ (Грызло), וועלכער איז געווען [illegible]
פון [illegible] ווערכסטער (Екатеринопольской волости)
[illegible] אין 1921 יאָר [illegible] פון [illegible]
האָבן אויך די באַנדיטן [illegible]. [illegible]
[illegible] צווישן [illegible]
[illegible] ליסינקע, ווינאָגראַד, מעדווין, באָיאַרקע
(Лизянка, Виноград, Медвин, Бoярка) [illegible]
[illegible] די [illegible] פון די [illegible]
[illegible], וועלכע [illegible]
[illegible], און [illegible]. [illegible]
[illegible] *
(Тармистровка и Златополь). די [illegible]
[illegible]
[illegible] אין [illegible]
[illegible] אין [illegible]
די [illegible], וועלכע האָט [illegible]
(Смела) [illegible]
ווי ס׳האָט זיך [illegible]

וועלכע האָבן [illegible] די [illegible]. און ווען
די [illegible] האָבן [illegible] דעם [illegible]
האָבן די [illegible] פאַרטיזאַנער [illegible]
[illegible].
ס׳איז [illegible] פון [illegible]
״[illegible]״ [illegible]. ווען די [illegible]
[illegible]
[illegible] און [illegible] די [illegible]
און [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible], וועלכע האָט [illegible]
[illegible], וועלכע [illegible] אין [illegible].
[illegible]
[illegible] (Тиотиница) [illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible], ס׳איז [illegible]
[illegible] און [illegible].
[illegible]

פארלאנגט, [illegible] האט [illegible] ביז 200. ~~[illegible]~~

שוין אין האט ארבעט [illegible]. א [illegible] [illegible] פון פאר [illegible]

האט [illegible] איינער [illegible]. ווען ארבעט [illegible]

[illegible]. [illegible] 21. יוני/20

[illegible] [illegible]

[illegible] פון [illegible] ביי דעם צ. י. נ. ר. לעמבערג

פון די מאטעריאלן פון צ.י.נ.ר.
אין לעמבערג (ציגעליקט בורק
װארשעװער בוירא)

27

באקומען אין רעדאקציע
און דעצעמבער 1922, בערלין

19895

די געשעהענישן אין זװעניגאראדקע, קיעװער גוב.

און אין זװעניגאר. געגענט.

(Крожанский)

איך ראובן בן יצחק קראזשענסקי, בין א שטענדיגער אײנװאוינער פון שטאט זװעניגאראדקע. אין 1919 האב איך מיך אומגעקערט פון געפענגעניש. אין דער צײט האבן געהערשט אין שטאט די פעטליוראװצעס. זײ האבן שוין געהאלטן בײ דעם פאלען. אין דער שפיץ פון די אפטײלונגן זײנען געשטאנען אטאמאן פאװלאװסקי מיט זײנע אדיוטאנטען (Околот) אקלאט און די אנדערע. פאװלאװסקי האט געקוקט דורך די פינגער אויף דער אנטיסעמיטישער העצע, װעלכע ס'האט אנגעהויבן דער אויבענדערמאנטער אקאלאט. ער האט ארויסגעלאזט אן אויפ-רוף מיט די װערטער: „לאז זיך גיסן אין זװעניגאראדקע ייִדיש בלוט װי אין די צײטן פון גאָנטען אין אומאן". די ייִדישע ארבעטער האבן ניט געװאלט דרוקען דעם אויפרוף, נאר נאך דעם װאס דער קאמענדאנט האט זײ געשראקען מיט ארעסט זײנען זײ געצװאונגן געװען זײ אפדרוקן.

צום גליק האבן זיך דערװאוסט װעגן דעם די אײנװאוינער פון דעם שטעטל אָלשאנע, װעלכע האבן סימפאטיזירט די באלשעװיקן. און װײל די אוקראינער האבן שוין געהאלטן בײ דעם אפטרעטן האבן די אָלשאַנער געבילדעט א פארטיזאנישן אטריאד, װעלכער האט אנגעהויבן אן אפענזיװע אויף זװעניגאראדקע. ס'איז זײ געלונגן כאפן דעם אװטאר פון דעם אויפ-רוף אקאלאט און זײ האבן אים ערשאסן. װײל זײ זײנען געװען אין א קלײנער צאל האט זיך פאװלאװסקי צוריק אומגעקערט און בשעת זײ זײנען ארײנגע-גאנגען צוריק אין שטאט זײנען דערהרגעט געװארן אײניגע ייִדן.

איצט זײנען בײ אונז די באלשעװיקן. זװעניגאראדקע איז אבער א שטאט, װעלכע האט ארויסגעגעבן א סך באנדיטן, װעלכע אפערירן אין די נאהענטע אויעזדן. צװישן זײ געפינט זיך דער בארימטער באנדיט טיוטיוניק װעלכער איז שוין אײניגע מאל געװען אין שטעטל, נאר װײל ער איז אלײן א זװעניגאראדקער האט ער קײן פאגראם ניט געמאכט. ס'איז נאר געװען אײנצעלנע הריגות און א סך רויבערײען.

אין אונזער ראיאן האט אפערירט אויך דער באנדיט גריזלא, װעלכער איז אלײן אן אײנװאוינער פון קאלעבאלאטער װאלאסט. דורך אים זײנען פיל

ײדן אומגעקומען, נאר אין יאר 1921 האבן אים די באלשעװיקעס געהרגעט.

שרעקליכע געשעהעניש זײַנען פארגעקומען ארום זװעניגאראדקער אויעזד אין די שטעטלאך לעסיאנקע, װינאגראד, מעדװין, באיערקא, רזשעניװקע, װאו די ארטיגע עלעמענטען צוזאמען מיט די באנדיטען האבן כמעט אויס-געהרגעט אלע ײדן, װעלכע זײַנען פארבליבן, און פיל הײַזער פארברענט. אזוי האט מען אין גאנצען פארברענט ראכמיסטריװקע און זלאטאפאל. די ײדן זײַנען אלע אנטלאפען קײן זװעניגאראדקע אזוי אז ס׳איז די באפעלקערונג פארדאפעלט געװארן און ביז הײַנט האט מען נאך מורא אומקערען זיך אין די שטעטלאך. די אײנצעלנע שטאט, װעלכע האט זיך אויסגעהיט פון פאגראמען איז געװען שפאלע, װאו עס האט זיך ארגאניזירט א געהײמע זעלבסטשוץ, װעלכע האט געצײלט ביז 200 מאן און האט געהאט געװער. אן אקטיװען אנטײל אין דער זעלבסטשוץ האט גענומען אײנער שװארצבורן. איצט ארבעט די זעלבסטשוץ לעגאל.

לבוב 20/8 1921

ראובן קראזשאנסקע

בעפאלמעכטיגטער פון דער
ארכיוו קאמיסיע ביים דער
צ.י.נ.ה. אין לעמבערג

28
19897

זװעניגאראדקא, קיעװער גוב.

(פאװסטאנצעס 1918)

פראטאקאל.

דער ה' משה בוטװינאװסקי, 35 יאר אלט, אנ'אפטעקער, פון זװעניגאראדקא, קיעװער גוב., איצט אין װארשא, האט אײנגעװיליגט צו דערצעהלן, װאס ער האט דורכגעלעבט בײ זיך אין שטעטל, װי ס'איז צוגעגאנגען דער פאגראם.

ביז דער מלחמה האבן די ײדן מיט די קריסטן גוט געלעבט צװישן זיך. די קריסטן זײנען ארבײטער, אנגעשטעלטע, מעשטשאנעס. די ײדן זײנען הענדלער, בעל-מלאכות. ס'האט זיך געפונען בײ זײ אין שטאט 4 מיהלן - זײ האבן געהערט צו ײדן.: גאלדבערג, שפיגעל, דיזשור, לאמיס, אױך 2 ביער=ברױערײען ײדישע, און אײן סמאלע-זײף פאבריק, - צו די זעלבע ה"ה דיזשור עט ק.

ביז פעברואל 1918 זײנען געװען די באלשעװיקעס, נאכהער האבן די פױערים אנגעהױבן זײ טרײבן (ס'איז ניט געװען קײן גרױסע מאכט). זײ האבן די רױטע פאריאגט און זײער אנפיהרער כץ געהרגעט. נאך דעם, אין מערץ, זײנען אנגעקומען פעטלורעס מיט די דײטשן, זײ זײנען געװען ביז מאי 1918. בײ זײ איז געװען רוהיג. דאן איז אנגעקומען דער העטמאן סקאראפאדסקי, האבן זיך ארגאניזירט די פױערים פון די ארומיגע דערפער, װעלכע האבן זיך גענומען צו די קאדעטן פון סקאראפאדסקין ארױסצוראמען זײ.

אם ענדע מאי איז געלונגען די פױערים ארױסצוטרײבן די דײטשן מיט די פעטלוראװצעס אױף עטליכע טעג. זײ זײנען געװען 300 מאן, די פױערים אין טױזענטער, באװאפענטע. די דײטשן זײנען אײנגעשטאנען אין א שול, דארט האבן זײ זיך פארבארקאדירט און זיך שטארק פארטײדיגט - אזױ לאנג װי זײ האבן געהאט אמוניציע, קײן זײטיגע הילף האבן זײ ניט געקענט באקומען. עטליכע דײטשן האט מען גענומען אין פלען און די קאדעטן האבן די פױערים צושניטן אױף שטיקער. די דײטשן האט מען נאכהער, װען ס'איז צוגעקומען נאך דײטשן, באפרײט.

אין ליסיאנקע, א קלײנשטעטל נעבן זװעניגאראדקע, - דארט האט זיך אנגעהויבן אנטװיקלען דער אויפשטאנד געגן די דײטשן מיט די העט-מאנצעס, אויך געגן די ײדן.

די דײטשן זײנען געװען א קלײנע צאל, זײ האבן זיך ניט געקענט געגן שטעלן די גרויסע מחנה פויערים - האבן די פאװסטאנצעס אנגעהויבן מורד זײן אין די דײטשן. װען דער אויפשטאנד איז אויסגעבראכן, האבן זײ עטליכע דײטשן געהרגעט און די רעשט גענומען אין פלען. נאך דעם ערפאלג האבן זיך די פאװסטאנצעס פארשפרײט אין גאנצן פאװיט, אויך אין אנדערע פאװיטן; אזוי האבן זײ אנגעהויבן רואינירן די שטעט און שטעטלאך. אין ליסיאנקע האט מען אין יענער צײט געהרגעט 40 ײדן, אכזריותדיג - צושניטן די לײבער, די קעפ צושמעטערט, פיל הרוגים האט מען געפונען אויף די װעגן. אין רײזשינקע, װינאגראד האט מען אויך פיל ײדן געהרגעט. װי נאר ס'איז געפאהרן אן ײד אויפן װעג, האט מען פריהער בארויבט, נאכהער געהרגעט. אין די זעלבע באנדע פון 3000 פאװסטאנצעס האבן אנגעהויבן געהן אויף זװעניגאראדקע, ארויסטרײבן די דײטשן מיט די העטמאנצעס אין יוני 1918.

פרײטאג פארנאכט האט זיך אנגעהויבן דאס געהן אויף זװעניגאראדקע שבת אין דער פריה איז שוין דאס שטעטל געװען באלאגערט פון אלע זײטן. די דײטשן זײנען געװען בײ א 200 מאן, זײ האבן זיך פארטײדיגט שבת און זונטאג. ס'איז פארגעקומען צװישן זײ א אמתע מלחמה, די דײטשן זײנען געװען אין די קאמערשעסקע שול, - געשאסן װי לאנג זײ האבן פארמאגט אמוניציע, האבן זיך ניט געװאלט אונטערגעבן. אלע ײדן זײנען געלעגן באהאלטן אין די קעלערס, װיסענדיג דעם רעזולטאט פון די ליסיאנקער ײדן. דאס האט געדויערט ביז מאנטאג 12 בײטאג, דאן האבן זײ זיך אונטערגעגעבן. די באנדע האט די דײטשן אינטערנירט און ארויס-געלאזט א פראקלאמאציע: צו הרגענען אלע ײדן! ניט איבערלאזן קײן אײן ײדישן נפש! אויך האבן זײ אין דער פראקלאמאציע געזאגט: די פאליאקן זײנען אויך אונזערע שונאים, און זײ דארף מען אויך אויסקוילען ביז אײנעם! ס'איז דאן באשלאסן געװארן בײ די פאװסטאנצעס אויסצוהרגענען אלע ײדן. זײ האבן געהאט א פארטיג צעטל פון אלע ײדישע הײזער, װאו

ס'װאוינען ײדן, אפילו צװישן קריסטן. נאר צוליעב דעם, װאס די דײטשן זײנען נאך געװען אין שטאט האבן זײ זיך אפגעהאלטן אויסצופיהרן זײער פלאן – דער עלטסטער פון די באנדיטן שװעטשטשענקא, האט פריהער געהײםן ענדיגן מיט די דײטשן, דערנאך זיך נעמען צו די ײדן. מ'האט געזאגט אין שטאט, אז דאס איז געװען א דיפלאמאטישער שריט פון אנפיהרער, – עקסטרא צו פארציהען די אונטערהאנדלונגן מיט די דײטשן – כדי אפצוהאלטן די שחיטה אויף די ײדן – מ'זאגט, אז ער איז געװען א אינטעליגענטער מענש.

ביז מאנטאג פארנאכט איז מען געװען אין שרעק. פארנאכט האט מען גענומען די דײטשן מיט די קאדעטן אין פלען – די קאדעטן האט מען אװעקגעפיהרט אין די דערפער, דארט זײ געהרגעט, די דײטשן אינטערנירט אין א לאגער און דארט געהאלטן ביז ס'איז אנגעקומען נאך , האט מען זײ באפרײט, א דאנק דעם אנפיהרער, װעלכער האט ניט צוגעלאזט מ'זאל די דײטשן הרגענען.

מאנטאג פארנאכט האט מען געזאגט, אז ס'קומט אן א גרויסע מחנה דײטשן, און די פאװסטאנצעס האבן ניט געקענט אויספיהרן זײער פלאן. דינסטאג פריה זײנען אנגעקומען די דײטשן, איז צושטערט געװארן זײער פלאן. בײ די אונרוהען זײנען געהרגעט געװארן 2 ײדן. דער הי בוטמי-נאװסקי איז געװען באהאלטן, און װען די פאליאקן זײנען אריין, איז ער געקומען קיין װארשא; ער רעכענט צופאהרן קיין אמעריקא. .

5/8 ,1921

I Звенигородка

№ 29 ~~№ 28~~

זווענעגאראָדקע, קיעווער גוב. (פּאָגראָם 1918)

19900

5/יוני 1921

L. B.

פּראָטאָקאָל.

דערציילט משה [illegible], 35 יאָהר אַלט, [illegible]

פֿון זווענעגאראָדקע, [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1918 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1918

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

19901

ווען [illegible] — [illegible] , [illegible] האט זיך
[illegible] דאס [illegible] די דייטשן [illegible]
די [illegible] [illegible] די [illegible]!
די דייטשן [illegible] טייל, ווי [illegible] זיך [illegible]
[illegible] די [illegible] פון [illegible] — [illegible] די [illegible]
[illegible] ווען די דייטשן [illegible] דאס [illegible]
[illegible] די [illegible] דייטשן [illegible] די [illegible] ,
[illegible] פון [illegible] — [illegible] זיך די [illegible] פון [illegible].
[illegible] , [illegible] [illegible] ; [illegible]
[illegible] די [illegible] [illegible].
און [illegible] [illegible] 70 [illegible] ,
[illegible] — [illegible] די [illegible] , די [illegible] , [illegible]
[illegible] די [illegible] — און [illegible] ,
[illegible] [illegible] . [illegible]
[illegible] פון [illegible] , [illegible] .
און די [illegible] פון 3000 [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] , [illegible]
די דייטשן [illegible] די [illegible]
1918 [illegible].
פון [illegible] , האט זיך [illegible] דאס [illegible]
[illegible] , [illegible] און דאס פון [illegible]
דאס [illegible] פון [illegible] [illegible]
[illegible] 200 [illegible] . די דייטשן
[illegible] [illegible] ; [illegible]
[illegible] ; די דייטשן [illegible] און די [illegible]
[illegible] — [illegible] [illegible]

האָבן זיך נישט געוואָלט אונטערגעבן.

19902

אַלע ייִדן זײַנען געלאָפֿן [illegible] ווען די נאַציס,

[illegible]

[illegible]

די [illegible] [illegible]!

צו הרגענען אַלע ייִדן! נישט [illegible]

[illegible] קיין אײן ייִדישן נפֿש!

און האָבן זיך אין זייער [illegible] געראַנגל: די

[illegible] זײַנען אונדזערע שונאים, ווען [illegible]

מען [illegible] [illegible] ביז איינעם!

ס'איז [illegible] געוואָרן [illegible]

[illegible] צו [illegible] ייִדן! [illegible]

[illegible] ייִדישע [illegible], [illegible] ייִדן, אפֿילו

[illegible] [illegible] ... [illegible] די ייִדישע [illegible]

[illegible] ... [illegible]

[illegible] ... [illegible]

[illegible] ... [illegible]

[illegible] ... [illegible]

[illegible] ... [illegible]

[illegible] ... [illegible]

[illegible] ... [illegible]

6

19903

[illegible]

5/VIII 1921

ז י נ ק א װ, לעטיטש.קר.פאד.גוב.

(פעטלוראװצעס, טאראשטשאנצעס, פאליאקן)

(1919-1920)

פ ר א ט א ק א ל.

דער ה' בן-ציון ראזען, 26 יאר אלט, אסוחר, פון זינקאװ, לעטיטשעװער אויעזד, פאדאלער גוב., איצט אין װארשא, דערצעהלט, װאס איז פארגעקומען בײ זײ אין דער צײט פון די פאגראמען.

פאר דער מלחמה איז בײ אונז געװען שטיל; די קריסטן זײנען פויערים, ערד-אײגענטימער, די ײדן הענדלערס, בעל מלאכות. אין דער צײט פון דער מלחמה האט זיך בײ אונז געפירט 4 פאבריקן פון טאבאק, ײדישע. ס'האבן זיך געפונען בײ אונז אין שטאט א 5000 טויזענט ײדישע נפשות.

אונזער שטעטל גרעניצט זיך מיט דער עסטרײכישער גרעניץ, איז בײ קערענסקיס רעגירונג, אין 1917, װען דאס מיליטער האט גענומען אפטרעטן צוריק פון די פאזיציעס, האבן זײ בײ אונז אין שטעטל רא-בירט אין די קראמען, נאר ראבירט, קײן קרבנות זײנען ניט געװען.

ביזן 19-טן יאר איז אלץ געװען קלײנע ראבירונגן. ביז 2 װאכן פאר פסח איז בײאונז געװען פעטלורא. די באלשעװיקעס האבן געװאלט פארנעמען אונזער געגענד און פעטלורא האט געהאלטן בײ אפטרעטן. דאס איז געװען יריד-טאג, א דינסטאג, אין מיטן יריד האבן אנגעהויבן אנקומען פעטלורישע רײטער פון אלע װעגן אין שטאט ארײן, שרײענדגג: „שלאגט די ײדן, ראטעװעט רוסלאנד", און גענומען הרגענען, שלאגן, ראבירן אין די הײזער און די קראמען, געשענדעט פרויען. זײ האבן אין 2 טעג געשענדעט א 200 פרויען. די פויערים פון די דערפער האבן גענומען אנטײל אין פאגראם. כמעט דאס גאנצע שטעטל איז צוראבירט געװארן, צובראכן די פענסטער, דאס מעבעל צוהאקט, א תל געמאכט פון אלעם. קײן קרבנות זײנען אין די 2 טעג ניט געװען.

פרײטאג איז געקומען א באלשעװיסטיש פאלק, די טאראשטשאנצעס,

19905

פעטלורעס באנדעס זײנען אװעק. מיר האבן געמײנט, אז ס'װעט זײן שטיל, צום סוף האבן זײ אלײן גענומען ראבירן, דאס װאס די פעטלורעס האבן איבערגעלאזט. זײ זײנען אױך געגאנגען אין די הײזער און ראבירט. קײן ײדן האבן זײ בײ אונז ניט געשלאגן. זײ זײנען אפגעװען ביז מאנטאג און זײנען אװעק. די מאכט איז געבליבן א באלשעװיסטישע. די באלשעװיקעס האבן ארױפגעלעגט א קאנטריבוציע אױפן שטעטל: 200 טױזענט מיקאלײעװסקי רובל, מיט שטײער, מיט זאטלען זאל מען זײ געבן, אױך פערד. ס'האט זיך געגרינדעט א ײדישער קאמיטעט פון די הה: מאטיע פעערמאן, חײם איציקזאן, מאטיע ראזען, שלמה יחזקאל קיבריק. זײ האבן געזאמעלט דאס געלד, אױך די זאכן, א גאנצן זומער זײנען בײ אונז געװען די באלשע-װיקעס.

2 װאכן פאר סוכות זײנען אנגעקומען פעטלורעס באנדעס, - זײ האבן גענומען ראבירן, און שלאגן, צוראבירט די קראמען, אױך זײן געהײסן געבן שטײער, פעלצלאך. דער ײדישער קאמיטעט האט זײ געשאפט די זאכן. 3 טאג האבן זײ ראבירט, און ס'איז בײ אונז אין שטעטל געבליבן א פעטלורישע מאכט. 2 חדשים איז געװען שטיל.

אין יאנואר 1920 זײנען ארײן די פאליאקן, פאזנאנשיקעס. ס'איז געװען שטיל, ײדן האבן געהאנדעלט. 8 חדשים זײנען זײ אפגעװען, ביז יוני 1920. האבן גענומען געהן די באלשעװיקעס; בײם אפטרעטן פון די פאליאקן, האבן זײ ראבירט אין די אונטערשטע געסלאך. די באלשעװיקעס זײנען אפגעװען ביז אװגוסט 1920. דאן האבן גענומען געהן די פעטלורעס מיט די פױלישע. די פעטלורעס האבן ראבירט, די פאליאקן האבן זיך אױפגעהאלטן שטיל. 6 װאכן זײנען זײ אפגעװען ביז נאך סוכות, האבן גענומען אפטרעטן די פעטלורעס, האבן זײ געהרגעט 2 ײדישע ײנגע לײט: אברהם לײ סטאלאזשס ברודער פון 28 יאר און א טשערקיסאװקער ײנגערמאן פון 36 יאר, אױך אײן פרוי געשענדעט. דאס איז געװען אין אײן הויז. אין די אנדערע הײזער האבן זײ ראבירט און געשענדעט פרויען, בײ א 300 פרויען און מײדלאך געשענדעט. דאס גאנצע שטעטל צוראבירט, צובראכן דאס מעבעל, צוריסן דאס בעטגעװאנד; די שטאטישע גוים האבן געפיהרט אױף פוהרן דאס ײדישע האב און גוטס. א מעת לעת צײט האט געדױערט דער פאגראם. זײנען ארײן דערנאך די באלשעװיקעס, איז געװארן שטיל. דער ײנגערמאן איז שױן דא 8 חדשים, ער פאהרט קײן ארגענטינא.

18/9 1921 — בן-ציון ראזען

I Зиньков

№ 81 № 29

18

19906

XI 1921

L.B.

פּראָטאָקאָל.

זינקאָוו, לעטיטשעווער קר., פּאָד. גוב.

(פּעטליוראַווצעס, [illegible], פּאָליאַקן)

1919 — 1920

דער [illegible] ה' בן-ציון ראַבין, 26 יאָר אַלט, א סוחר, פֿון

זינקאָוו, לעטיטשעווער קרייז, פּאָדאָליער גוב., ווייזט אָן [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1912 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

IV

II

P9907

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 200 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 2 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 2 [illegible]

[illegible] 1920 [illegible]

[illegible] 4 [illegible]

III

19908

[illegible] 1920. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1920. [illegible] 2½

[illegible]

[illegible]

[illegible] 6 [illegible]

[illegible]

[illegible] 2 [illegible]

[illegible] 28 [illegible]

[illegible] 36 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 300 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 2 [illegible]

[illegible] 4 [illegible]

[illegible]

18/IX 1924

[illegible]

30

19909

(Коростень)

איסקאראסט, װאלינ.גוב.

(פעטלוראװצעס, פאליאקן 1917-1920)

פראטאקאל.

דעם ה' יעקב װיזעלמאן, 18 יאר אלט, א געװעזענער געהילף-מאשיניסט, פון איסקאראסט, װאלינ.גוב., איצט אין װארשא, דערצעהלט, װאס ער האט איבערגעלעבט אין דער צײט פון די פאגראמען.

פאר דער מלחמה איז בײ אונז געװען שטיל. די קריסטן זײנען פויערים, אויך בעל מלאכות. די ײדן זײנען קלײנהענדלער, טײל בעל מלאכות; אײן פאבריק איז בײ אונז דא פון פארצעלײנע כלים.

נאך אין 1914 פלעגן זיך בײ אונז אפשטעלן א סך מיליטער. דורכפאהרענדיג פלעגן זײ ראבירן אין די קראמען. שפעטער, אין 1917, זײנען אויך פארגעקומען רויבערײען פון דעם צוריקגעהענדן מיליטער פון פראנט. דאן זײנען געהרגעט געװארן 2 ײדן. אין 1918, נאך פסח, האבן פארנומען אונזער געגענד די העטמאנצעס מיט די דײטשן. ס'האט זיך דאן גאנץ גוט געלעבט, ס'איז געװען שטיל א יאר צײט.

ענדע 1918 האבן גענומען אפגעהן די העטמאנצעס מיט די דײטשן, ס'האבן זיך אנגעהויבן פארמירן נײע ממשלות אין אוקראינע. דאן איז שוין בײ אונז געװען פעטלורע מיט זײן מיליטער. בשעתן אנקומען פון פעטלורען צו אונז, דאס איז געװען אין א מיטװאך, נעבן אונזער סטאנ-ציע קאריסטע פאדאלסקע, האבן די פעטלוראװצעס דערהרגעט 7 ײדן: אײנעם ברוך װאלאװניק, 50 יאר אלט, און די רעשט געדענקט ער ניט די נעמען. װי די פעטלוראװצעס זײנען ארײן אין שטאט האבן זײ באלד גענומען רא-בירן אין די הײזער און די קראמען, און װעמען זײ האבן באגעגנט אן ײד, האבן זײ געהרגעט, געשלאגן מכות רצח. 20 ײדן זײנען געהרגעט גע-װארן אין שטאט, 3 האבן זײ שװער פארװאונדעט. ס'איז דאן בײ אונז געװען א ײדישע זעלבסטשוץ פון 200 יונגעלײט; װען די פעטלוראװצעס האבן אנגעהויבן דעם פאגראם, האט זיך די זעלבסטשוץ געגען געשטעלט, האט מען פון זײ געהרגעט 20 מאן, די רעשט זײנען אנטלאפן. א סך פרויען

האבן זײ געשענדעט. זײ האבן אזוי אבגעארבעט 3 חדשים, אין במשך פון דער צײט האבן זײ רױבירט, געלשאגן װעמען זײ האבן באגעגנט. כמעט דאס גאנצע שטעטל האבן זײ צורױבירט, חרוב געמאכט די הײזער, אױסגעהאקט אלע שױבן, צובראכן דאס מעבעל, אלע קראמען אױפגעריסן, ארױסגעראמט די גאנצע סחורה. די גאנצע שטאט האט אױסגעזען װי א חורבה. אלע ײדן זײנען זיך צולאפן, זעלטן װער ס'איז געבליבן אין שטאט, א קאליקע, א קראנקער, װאס האט ניט געקענט אנטלױפן. די נעמען פון די געהרגעטע געדענקט ער עטליכע מענשן: שײנדעל פעלדמאן, 42 יאר אלט, איר פאטער אפרים פעלדמאן, 70 יאר אלט, די רעשט געדענקט ער ניט.

די פאגראמען האבן זיך אנגעהױבן פאר נײ יאר און ביז פאר פורים זײנען געװען די פעטלוראװצעס. שפעטער צו, צו פורים , זײנען ארײן די באלשעװיקעס; און אום פורים זײנען נאך א מאל ארײן די פעטלוראװצעס. בשעת די באלשעװיקעס זײנען אנגעקומען האבן זײ צוגענומען דאס – װאס ס'איז געבליבן פון פעטלורען. זײ האבן אױך רױבירט אין די הײזער און די קראמען.

בשעת פעטלורא איז דאס צװײטע מאל ארײן האבן די סאלדאטן געהאלטן אין די שולן די פערד און װײטער רױבירט. אלע ײדן זײנען זיך צולאפען אין די פעלדער און די װעלדער און דארט געלעבט נאר מיט װאסער. 5 ײדן זײנען דאן װידער געהרגעט געװארן. מײן ברודער משה װײזעלמאן האבן די פעטלוראװצעס געװאלט שיסן, האבן זײ אים אױסגעהאקט אן אױג.

אױף די 2טע טעג פסח 1919 זײנען ארײן די באלשעװיקעס. 6 חדשים זײנען זײ איצט געװען, איז געװען שטיל. אין מיטן זומער, אין תמוז, זײנען ארײן די פאליאקן – 6 װאכן איז געװען בײ זײ צודערלײדן – מ'האט געשניטן בערד א. ז. װ.

בײם אפטרעטן זײנען זײ ארײן 15 װיארסט פון אונז אין שטעטל טשאפא-װיטש. װי זײ זײנען ארײן אין שטאט, איז אײן סאלדאט ארײן אין א קראם פון לעדער און אנגעהױבן רױבירן, איז אנגעקומען אן אפיציר, האט ער דעם סאלדאט געזידעלט, האט דער זעלנער אים דערשאסן, האבן די זעלנער געמאכט א בלבול: אז די ײדן האבן דערשאסן אנ'אפיציר. האט מען פארנומען אלע ײנגע לײט פון 18 ביז 22 יאר, אױך עלטערע ײדן, און

מ'האט 26 ײדן און אײן פרױ מיט גראבע העלצער דערהרגעט אױף טױט. און די שטאט האט מען צורויבט. נאך דעם זײנען זײ דורך אונזער שטאט קאראסטין מיט גרויס כעס. זײ האבן געװאלט מאכן א גרויסן פאגראם, נאר דער גלח פון מיליטער האט אבגעהאלטן פון א פאגראם. בײם אבטרעטן פון די פאליאקן זײנען געהרגעט געװארן אײניגע ײדן.

נאך די פאלאקן זײנען ארײן די באלשעװיקעס. זײ זײנען געװען ביז נאך שבועות 1920.נאך זײער אװעקגעהן איז ארײן באלאכאװיטש מיט 600 מאן. דאן זײנען געהרגעט געװארן 6 ײדן, אײנער יעקב קרעמער. דער פאגראם האט געדויערט א טאג צװײ,פון שבת פארנאכט ביז זונטאג. זונטאג זײנען זײ ארויס, זײ האבן צוראבירט די גאנצע שטאט. נאך זײ זײנען װידער ארײן ד די באלשעװיקעס, און זײ זײנען פארבליבן ביז הײנט. דער ײנגער מאן װיל פאהרן קײן ארץ-ישראל.

יעקב װיזעלמאן

29/9 1921

אין דארף פאל ביעלאשיץ, קאראסטער אויעזד, װאלינער גוב. האבן די פעטלוראװצעס ארגאניזירט פויערים, און דערהרגעט ײדן. דאן זײנען ארײן די פויערים אין דעם דארף, דערהרגעט 14 ײדן, מיט ברעטער און מיט שטעקעס זײ דערהרגעט. 2 ײנגעלײט האבן זײ ארײנגעטראגן אין א ײדישער שטוב און איר פארברענט צוזאמען מיט זײ.

נאך נעמען פון געהרגעטע פון איסקאראסט: קושבראװסקי, 18, זײן שװעסטער, 20 יאר, 5 פערזאנען - גורעװיטש. -

I Искорость (Коростен) № 83 #30 19912 26/IX 1921

איסקאָראָסט, וואָלין. גוב

(פּעטליוראַווצעס, בּאַלאַכאָוויצעס, בּאָלשעוויקעס) 1917–1920

פּראָטאָקאָל

L. B.

[illegible] 18 יאָהר אַלט, [illegible]

[illegible]

[illegible] 1914 [illegible]

[illegible] 1917 [illegible]

[illegible] 1918 [illegible]

[illegible] 1918 [illegible]

[illegible]

[illegible] 200 [illegible]

[illegible] 3 [illegible]

[illegible]

II

19913

די מאמע צום גאַנצן שטעטל צו רודע, חבֿרה [illegible] די הײמע,

װײסנער הױף פֿאַר שלום, צו דערצײלן דאָס מזל,

פֿאַר די [illegible] װאָלפֿנערױסן, װאָרום געראָטן די קינדער [illegible].

די קינדער [illegible] װאָס-געזעצן און א חבֿרה. פֿאַר װײַן

זײַנען זיך צעלאָפֿן, זילבערן װײַן [illegible] געלײגט

און שלום, א [illegible], א נײַגעװאָרע [illegible]

געמײנט [illegible].

די נאָמען פֿון די [illegible], געזעצט

אין [illegible] מענטשן: שײנדל פֿעלדמאַן, 42 יאָר אַלט,

און הער [illegible] און פֿרױ פֿעלדמאַן 80 יאָר אַלט,

די [illegible] געזעצט אין [illegible] יאָר אַלט;

~~[illegible] צו דערצײלן א לוסטער פֿון [illegible].~~ די [illegible]

— [illegible] זיך אױסגעהערט [illegible] יאָר, און די

[illegible] פֿרױען זײַנען געזעסן די [illegible]; [illegible] פֿרױען × זײַנען

[illegible] די [illegible]; און [illegible] פֿרױען זײַנען [illegible]

[illegible] די [illegible]. [illegible] די [illegible], [illegible] זײַנען [illegible]

[illegible] די [illegible] — [illegible] געװען [illegible]!

די [illegible] [illegible] אין די [illegible] אין די [illegible].

III

19914

[illegible]

[illegible] 1919 [illegible]

[illegible]

[illegible] 15 [illegible]

[illegible] 18 [illegible] 22 [illegible] 26 [illegible]

[illegible]

[illegible] 1920 [illegible]

[illegible] 6 [illegible]

[illegible]

24/IX/1924

[illegible]

13/31

19915

IV

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] 14 [illegible]; [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]=[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

---

4 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

[illegible] 18, [illegible] [illegible] 20, 5 [illegible] - [illegible]

31
19916

ק אַ ז אַ ט י ן , קיעװער גוב.,בערדיטש.קר.

(פעטלוראװצעס,מאכנאװצעס - 1919)

פּ ר אָ ט אָ ק אָ ל.

דער ה' אברהם גאמבערג, 65 יאר אלט, א גראנאט, פון קאזאטין, בערדיטשעװער אויעזד, קיעװער גוב. איצט אין װארשא, דערצײלט, װאס ער האט דורכגעלעבט אין דער צײט פון די פאגראמען.

פאר דער מלחמה איז בײ אונז געװען שטיל. ס'רוב ײדן זײנען סוחרים, בעל מלאכות. די קריסטן זײנען ערד אײגענטימער, סוחרים, אויך בעל מלאכות.

אין 1919, אין די חדשים יולי-אױגוסט, איז צו אונז ארײן פעטלו-רעס מיליטער מיט די שװארצע טשיפקעס און אנגעהויבן ראבירען אין די הײזער און די קראמען, צובראכן די שויבן און געהרגעט 2 ײדן. 6 װאכן זײנען זײ בײ אונז אפגעװען. אין די צײט, װאס זײ זײנען געשטא-נען בײ אונז, האבן זײ די שטאט צוראבירט. נעבן אונז אין שטעטל נארי-לאװקע האבן די פעטלורעס אויסגעהרגעט כמעט אלע ײדן פון שטעטל.

נאך פעטלורען איז צו אונז אנגעקומען מאכנא מיט זײן באנדע. אויך זײ האבן די צײט, װאס זײ זײנען בײ אונז געװען, ראבירט אין די הײזער און די קראמען, און געהרגעט 1 ײדן, אויך א סך פרויען געשענ-דעט. 4 ײדן האט מען אראפגענומען פון דער באהן, זײ בארויבט און שפעטער געהרגעט.

דעם סקװירער רבי'נס אנ'אײניקל ר' יענקעלע ז"ל פון 30 יאר האבן זײ צושפאלטן דעם קאפ מיט א פלאש און ער איז שפעטער געשטארבן, זיסע ליפאװעצקי, 61 יאר אלט, געהרגעט. אברהם קרושטש, 38 יאר - געהרגעט.

נאך מאכנאין איז ארײן דעניקין און אפגעװען 8 טאג און ניט געשטשעפעט.

נאך דעניקינען זײנען ארײן די באלשעװיקעס, זײ האבן גענומען רעקװיזירן, שלעפן אויף ארבײט. זײ זײנען אפגעװען 7 װאכן און זײנען אװעק.

נאך זײ זײנען אריין די פאליאקן, זײ האבן שטארק ראבירט, געשניטן בערד. נאך זײ זײנען אריין די באלשעװיקעס, און זײ זײנען דארט פארבליבן ביז היינט.

ס'זײנען בײ אונז געװען טיטוניעװצעס, און סאקאלאװצעס, זײ האבן א סך ראבירט. אויך איז געהרגעט געװארן שמעון נעװינסקי, 55 יאר אלט. 8 חדשים איז דער ה' גאמבערג פון דער הײם, ער װיל פאהרן צו די קינדער קײן אמעריקא.

אברהם גאמבערג

11/10 1921

I Kazatin

קאזאטין, קיעווער גוב., בערדיטשעווער קר.
(פעטליוראווצעס, דעניקינצעס — 1919)

№ 97 #31 19918

10/X 1921 Л. Б.

פּראָטאָקאָל

דער ה' אברהם גאָלדבערג, 52 יאָהר אַלט, אַ איינוואוינער
פֿון קאַזאַטין, בערדיטשעווער וויעזד, קיעווער גוב., [illegible] אין
וואָלאָסט, דערציילט וויפֿל [illegible] דורך געליטן אין דער צייט פֿון די פּאָגראָמען.
פֿאַר דער מלחמה איז דאָ געווען אַ גרויס שטעטל. ס'זיינען געווען סוחרים,
בעלי מלאכות; די גרעסטע טייל ... סוחרים, און בעלי מלאכות.
אין 1919, אין די חדשים יולי–אויגוסט, איז דאָ געווען פּעטליורעס
[illegible] אין די [illegible] [illegible] ... און [illegible] רויבן
אין די הייזער, און די [illegible], [illegible] די [illegible], און געהרגעט
2 יידן. 6 [illegible] זיינען [illegible] [illegible] געוואָרן, און די
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] די [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] צו [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] די פּעטליורעס [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. נאָך פּעטליורעס איז דאָ געווען "[illegible]"
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] די [illegible], [illegible] די [illegible], און געהרגעט
1 ייד. [illegible] [illegible] [illegible] געשענדעט. 4 יידן [illegible] [illegible] [illegible]
דער [illegible] [illegible] [illegible] שווער געהרגעט.
דער [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] פֿון 30 [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], און [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible], געהרגעט. אברהם [illegible] 34 [illegible],
געהרגעט. נאָך "[illegible]" איז [illegible] "[illegible]" און [illegible] 48 [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

II

19919

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 20 [illegible]

[illegible]

[illegible] 55 [illegible]

8 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

11/X 1921

[illegible]

קאמענבראד, וואלינער גוב., נאוואגראדוואל. קר.

(פאווסטאנצעס - 1919)

פראטאקאל

די פרל. אסתר גורפינקעל, 20 יאר אלט, א סוחרטע פון שטעטל קא- מענבראד, נאוואגראדוואלינ. אויעזד, וואלינער גוב., איצט אין ווארשע, דער- צעהלט, וואס עס איז פארגעקומען בײַ זיי אין שטאט אין דער צייט פון פא- גראם ביזן טאג, ווען זי איז אוועק קיין ווארשע.

פאַר דער מלחמה האט די יידישע מיט גער קריסטליכער באפעלקע- רונג געלעבט צווישן זיך גאנץ פרידליך. די קריסטן זיינען ערדארבעטער; א סך ארבעטן אין דער גרויסער פאיאנס-פאבריק, א יידישע, געהערט צו ה' זוסמאן; עס האבן דארט געארבעט בײַ א 300 ארבעטער. די יידישע באפעלקע- רונג האט זיך באשעפטיגט מיט קליינהאנדל, א טייל מיט מלאכה. ביזן פא- גראם האבן זיך געביטן: קערענסקי, באלשעוויקעס, סקאראפאדסקי, דייטשן. אין זייער צייט, פון 1917 ביז 1919 יא'תמוז, איז אין קאמענבראד קיין פא- גראם ניט געווען.

ביז מיטוואך, יאי תמוז תרעט', 1919, זיינען בײַ אונז געווען די באלשעוויקעס. מאנטאג האט מען געהערט, אז אין זוויהיל איז געווען אן אויפשטאנד פון די סאקאלאווצעס, האט מען זיך בײַ אונז אנגעהויבן שרעקן. מיטוואך אין דער פריה האט מען געשמועסט, אז די פאווסטאנצעס גייען. ארום 11 האט מען געהערט שיסן, עס איז געווארן א גרויסע פאניקע, מענשן האבן גענומען פארמאכן די קראמען, מ'האט זיך גענומען באהאלטן אין די קע- לערס. אין דער זעלבער צייט זעהט מען, ווי די פאווסטאנצעס לויפן אין שטעטל אריין און שרייען: „דייטיע באם קאמוניסטאוו!" זיי האבן געזוכט א געוויסן פעלדשער נחמיה קיסעלהאף, אויך איינעם טשערנאמאווסקי. זיי זיינען אריין אין די הייזער, גענומען ארויסטרייבן אלע פון די שטובן - מענער, ווייבער, קינדער, אלטע לייט - אויפן גאס צו דער פאבריק צו. זיי האבן ניט געזשאלעוועט קיין קלעפ. אויפן וועג האבן זיי געראבירט וואס זיי האבן גע- קענט. דארט, בײַ דער פאבריק, האט זיך צונויפגעזאמלט דאס גאנצע שטעטל. א טייל באנדיטן זיינען אריין אין די הייזער, צוגענומען דאס בעסטע און

19921

דאס איבעריקע צובראכן, צוהאקט, א תל געמאכט.- בא דער פאבריק האט אײנער פון די פאװסטאנצעס אויסגערופן: די פרויען מיט די קינדער זאל מען ארײנװארפן אין טײך סלוטש און די מענער זאל מען אװעקפירן פון דאנען. מ'האט באלד די מענער ארײנגעטריבן אין א טויער, צו לײביש טשערנאמאװסקין, און די פרויען מיט די קינדער האבן זײ אהײם געטריבן. דארט, אין טויער, האט מען אנגעהויבן פאדערן פון די ײדן זײ זאלן ארויס-געבן דעם פעלדשער. דער פעלדשער איז געװען באהאלטן אין א שטאל. ער האט אלעס צוגעזעהן. קײנער האט ניט געװאוסט, װאו ער איז. די פאװסטאנ-צעס האבן אים געזוכט אין גאנצן שטעטל און ניט געפונען. דער רב, הרב ר' הערשל שװארצשטײן זל' מיט די שוחטים זײנען אויך געשטאנען מיט אלע ײדן אין הויף. די ײדן האבן דעם רב געפרעגט צי מ'זאל ארויסגעבן דעם פעלדשער. האט ער געענטפערט: „אצינד פסקן איך ניט קײן שאלות", און מ'האט דעם פעלדשער ניט ארויסגעגעבן. 1 אזײגער באטאג, עס איז דאן געװען א גרויסער רעגן, האט מען אלע ײדן ארויסגעטריבן פון טויער, זײ געפירט אין װאלד ארײן, 3 װערסט פון שטעטל. אויפן װעג האט מען בא די ײדן צוגענומען אלעס, װאס זײ האבן בא זיך געהאט: זײגערס, געלט, שיך, בעסערע מלבושים. ביז 5 אזײגער האט מען זײ געטריבן, אפגעשטעלט אנטקעגן װאלד, און די באנדיטן האבן זיך געשטעלט קעגן זײ און גענומען שיסן מיט ביקסן, רעװאלװערן. א סך זײנען באלד געפאלן טויט, א סך געװאנדעט געװארן, א סך געבליבן גאנץ,- זײ האבן זיך באהאלטן צװישן די טויטע. נאכן שיסן זײנען זײ צו צו די ײדן און געשטאכן זײ מיט די באגנעטן, װידלעס, צוהאקט די קעפ, אבריס געשניטן, טײל צושניטן אויף שטיקלאך. דערװײלע זײנען די פרויען געלאפן בעטן פאר זײערע מענער; האבן זײ אויף די פרויען אנגעשטעלט די ביקסן און זײ צוטריבן אהײם. נאך דער שחיטה האבן זײ אראפגעצויגן די מלבושים פון די טויטע, די שיך, איבערגעלאזט זײ נאקעט. ביז 10 אזײגער אויף דער נאכט האט מען קײנעם ניט צוגעלאזט זעהן, װאס דארט טוט זיך.- די פאװסטאנצעס זײנען געװען פון די ארומיגע דערפער, הײמישע פויערים. מ'האט געזעהן װי זײ האבן געטראגן די מלבושים מיט די שיך און זײנען מיט געזאנג אהײם געגאנגען.

נאך זײער אװעקגעהן האבן 2 מײדלאך, אײנע די דערצעהלערין און די צװײטע רחל פון לוג, געבעטן 2 שטאטישע קריסטן, פעטראװ און יוסקא, ארענטליכע מענשן, זײ זאלן מיט זײ מיטגעהן זעהן װאס דארט טוט זיך.

19922

- מיר האבן מיטגענומען א לאנטערנע און מיר זײנען געגאנגען צום װאלד. צוקומענדיג צום װאלד, אויפן פעלד, האט מען געזען ליגן הרוגים, אלע נאקעטע, צושטאכענע, צוהאקטע, אהן הענט, אהן קעפ, - א שרעקליך בילד איז דאס געװען צו זען! מיר האבן גענומען װײנען און שרײען: „װער עס לעבט, זאל זיך אפרופן!" אײניגע האבן זיך אפגערופן. מיר האבן באלד געבראכט א פור און ארויפגעלעגט די געראניעטע. דאס זײנען זײערע נע-מען: הערשל שליסטען, מענדל בערדיטשעװסקי (ביז דער שטוב האט מען אים צוגעפירט, איז ער געשטארבן), מאטל שװארצשטײן (אויך געלעבט א טאג נאך דעם), דוד בארי (געשטארבן) און דער פאטער דודס בארי (ער לעבט). נאכהער האט דאס אנדער מײדל געבראכט איר פאטער מיטן ברודער געהרגעטע: קהת פטאשניק און דעם ברודער שלמה. אויף דער דריטער פור האט מען געבראכט שעפסל סעגאל. דאס האט געדויערט ביז אין דער פריה. אין דער פריה האט זיך דאס גאנצע שטעטל װײבער געלאזט צום װאלד מיט א גרויס געװײן אפזוכן די מענער, ברודערס, פאטערס. מ'האט מיט פורן געבראכט יעדער זײן מת אהײם אין שטוב ארײן. די געװײנען זײנען ניט צום באשרײבן. אין קאמענ-בראד איז קײן בית הקברות ניט געװען. קײן מענער האט מען ניט געזען װער ס'זאל מקבר זײן; האבן די פרויען אלײן גענומען אין גארטן, װאס איז בײ דער פײנס-פאבריק, גראבן קברים. און יעדער האט געבראכט זײן מת, אײנגעװיקעלט אין א לײלאך, מיטן טלית, און אלײן מקבר געװען דעם טויטן.

שטײענדיג בײ די קברים האט מען דערהערט שיסן. מ'האט זיך דער-שראקן, אבער מ'האט שוין פאר זײ ניט מורא געהאט; „זאלן זײ אונז אויך הרגענען", האבן די װײבער געשריען. דאס שיסן איז געװען פון װי פאַװ-סטאנצעס. זײ זײנען װײטער געקומען זוכן דעם פעלדשער קיסעלהאפן. זײ האבן אים געכאפט. ער האט דערהערט װי זײ זוכן אים, איז ער געלאפן פון אײן שטאל אינם צװײטן; אויפן װעג האבן זײ אים געכאפט און דערשאסן.

מ'האט אלע 140 הרוגים באגראבן, יעדן אין א באזונדער קבר, א סך האט מען ניט דערקענט. 20 געראניעטע איז געװען. דאס איז געװען דאנערש-טאג, י"א תמוז תרע"ט. דער רב מיט זײן אײנציגן זון און די דרײ שוחטים זײנען אלע דערהרגעט געװארן. אין דרײ װאכן ארום נאכן פאגראם זײנען אנגעקומען די באלשעװיקעס.

די פרל. גורפינקעל האט אלײן איבערגעלעבט דעם פאגראם. זי האט אלײן באגראבן דעם שװאגער אירן. זי איז אין סעפטעמבער 1920 געקומען

קײן קאָריץ, נאָכהער איז זי אַװעק קײן ראָװנע, איצט איז זי 4 מאָנאַט אין װאַרשע, זי װיל פאָרן צו אַ ברודער קײן אַמעריקע.

אסתר גאַרפינקעל

3/8 - 1921

איצט קומען די נעמען פון די הרוגים װאָס זי געדענקט אויפן קאָפּ:

1. הרב הערשל שװאַרצשטײן
2. זײן זון מאָטעל
3. שוחט משה באַראַק
4. " אשר באַראַק
5. " בענציע באַראַק
6. זלמן לאַבאַן
7. מאיר װילנער
8. מענדל בערדישעװסקי
9. אברהם-יצחק מענדיוק
10. זײן זון הערשל
11. יהושע קײלערמאַן
12. ישראל קײלערמאַן
13. שעפסל סגל
14. אהרן ראָשמאַן
15מלמד הערשל
16. שמעון
17. געציע שײנעס
18. אברהם פראַנקשטײן
19. נחמיה קעסעלגאַרד
20. מאָטל גערשאָנאָװ
21. דוד טשערנאָמאָװסקי
22. שעיה טשערנאָמאָװסקי
23. חײם קאַפּצינעל
24ישראל בערל װײַנגלויז
25. זײן זון אײַזיק
26. זײן אײניקל אהרן
27. פאַביע ליסטערניק
28. זאב ליסטערניק, זײן ברודער
29. קאָהם פּטאַשניק
30. שלמה פּטאַשניק
31. בערל דער שמש
32. משה אָקסענגאָרן
33. אלתר לאַנגער
34. זײן זון אברהם
35. " " לײב
36. " " ישראל
37. " הערשל
38. גאָסיד
39. לײזער לאַנגער
40. מאַרים ביבערגאַרד
41. זינע שײנעס
42. לײבל שײנעס
43. מיכל סליעפּאַק
44. זאַנװעל סליעפּאַק
45. שמואל סלעפּאַק
46. ברוך קאַפּלאַן
47. יצחק קורבע
48. שמואל אָקסענגאָרן
49. פּיניע אָקסענגאָרן
50. זײדל יאַפּקאָ
51. מאיר בריאַנאַזניק
52. אַלתר װשערסטראָם
53. שמעון קריאַװעץ
54. מישע זאַסלאַװסקע
55. פּיניע גװירצמאַן
56. יוסף ביבערקאַרד
57. פּסאַחיע ביבערקאַרד
58. מאָזיע באַראַ
59. דוד ליבערמאַן
60. יהושע אַלבערד
61. אברהם שמואל טקץ
62. שאַמע ראָזענשטײן
63. פישל ראָזענשטײן
64. מאָטעל ראָזענשײן
65. מרדכי פּאָזשאַרנע
66. אַלתר סלעפּאַק
67. דוד סליפּאַק
68. זאַנװיל װערקערמאַן
69. ישראל װערקערמאַן
70. משה װערקערמאַן
71. טביה אַזאַרװע
72. יחיאל שליטען
73. לוי מאַראַטשניק
74. משה דער בראָדער
75. פּיניע דער געלער
76. שמואל שנײדערמאַן
77. משה אהרן טשערנאָמאָװסקי
78. מאָטעל טשערנאָמאָװסקי
79. בנימין שמש
80. קלמן סלאָװיטער
81. אברהם ברענער
יאָסעל דער געלער
83. איצע פּטאַשניק
84. גדליה טקאַץ
85. באָמע שידלאָװער
86. שאַפּיראָ פון זשיטאָמיר
87. יודעל עקיבה טעריאָצניק
88. חײם-סאַניע
"
89. דוד בעריאַ
90. לײב סראָלים
92. לײב ~~[illegible]~~ שליאַיען
93. בערל
94. " מאַרק
95. מאיר
96. שמואל בער קאַפּלאַן
97. מאיר גילמאַן
98. ירוחם
99. לײב װאַלגאַנג
100. יאָסל בראָדסקי

101. ישראל גערשטײן
102. דוד גערשטײן
103. לײבל באָרו
104. משה לײב מעלאמעד
105. הערשל קלײן
106. יאָנטל באָראק
107. יאָניע ביליץ
108. שלמה גענדלער, פאָטער
109. יעקב " זון
110. יצחק " "
111. אשר קאפּלאן
112. לײב מאָרדער
113. הערשל " , זײן זון
114. משקע " " "
115. װעלװל " " "
יוסף באָראָץ
117. זאב לאנגער
118. לײבע גאָלדמאן
119. גאָלדמאן, דער פאָטער
120. מאָטעל גאלדעמאן
121. בערל גאלפּגער
122. קישאמערסקי
123. שעפּעל בוזיע
124. קאפּלאן צלאל
125. װינער שמואל
126. גאָלדענבערג הערשל
127. קרונעם לײזער
128. גרינבערג אשר.

-:-:-:-:-:-:-:-

Kamen-Grod

A 16 A 32 19925 29/VII 1921

L. B.

קאַמען בראָד, וואָל. גוב.

[illegible] (פּאָווסטאַנדעס 1919)

די פּײַניקונג איבער בער פֿינקל, 20 יאָהר אַלט, א [illegible], פֿון שטעדטיל

קאַמען=בראָד, נאָוואָגראַד וואָלינער וואָלינער, וואָלינער גוב., וועלכע איז [illegible],

[illegible] צו דעם [illegible], וואָס איז פֿינער גענומען בײַ זיי אין קאַמען=בראָד,

אין דער [illegible] פֿון פּאָגראָמען × [illegible] טאָג ווען די איז גענומען נאָך וואַרשע,

פֿון דער מלחמה × [illegible] געלאָזט צו וואַרשע צו די [illegible] מיט

די רוסישע פֿאַר דער פּאָליאַקן [illegible] די רוסן זענען די אַרבעטער; א [illegible] אַרבעטער

אין דער גרויסער [illegible] די [illegible] גענומען צו ה' [illegible], די [illegible]

בײַ 300 אַרבעטער × די [illegible] פּאָליאַקן האָט זיך [illegible] מיט [illegible]

טייל מיט מלוכה. די [illegible] פּאָגראָם האָט זיך [illegible]: [illegible], [illegible], [illegible],

[illegible] × [illegible] אין [illegible] פּאָגראָם [illegible] גענומען [illegible] ×

1919 זענען [illegible] גענומען די [illegible] × [illegible]

האָט מען [illegible] און [illegible] פֿון די [illegible], האָט

מען זיך [illegible] [illegible]. [illegible] אין דער [illegible] האָט מען [illegible] די

[illegible] גענומען! [illegible] האָט מען [illegible], [illegible] די גרויסער [illegible],

[illegible] גענומען [illegible] די [illegible], [illegible] האָט זיך גענומען [illegible] און די

[illegible] × און דעם [illegible] [illegible] אין שטעדטיל [illegible] × און [illegible]:

[illegible] × [illegible] !" די [illegible] [illegible] פֿון [illegible] [illegible],

"[illegible] [illegible] × די זענען [illegible] אין ה' [illegible], גענומען [illegible]

[illegible] פֿון די [illegible]: [illegible], [illegible], [illegible] צו דער [illegible];

די [illegible] [illegible] × [illegible] [illegible]

[illegible] × [illegible], [illegible] דער [illegible], האָט זיך [illegible] [illegible] שטעדטיל.

א טייל זענען [illegible] [illegible] די [illegible] צו גענומען [illegible] × [illegible] די [illegible]

צו [illegible], צו [illegible] × [illegible] דער [illegible] × האָט [illegible] פֿון די

[illegible]: די [illegible] מיט די [illegible]

[illegible] פֿון אין טײַך סלוטש, און [illegible] פֿון [illegible] פֿון

[illegible]! [illegible] די [illegible] מיט [illegible], צו [illegible]

[illegible] × און די [illegible] מיט די [illegible] די [illegible]

[illegible]!

II

19926

דערצו ווען טויט, האָט מען אַ געהערט פֿאָדערן פֿון די וועלט אַ דיי

צולייגן ווערט [illegible] געבן דעם פֿעלדשער! דער פֿעלדשער איז געווען [illegible]

אין שטעטל, [illegible] [illegible] צו [illegible], [illegible] נישט געוואוסט

וואָס [illegible]. די [illegible] האָבן [illegible] געזוכט אין [illegible]

שטעטל אין נישט געפֿונען. דער רבֿ [illegible]. די [illegible]

מיט די [illegible] געשטאַנען מיט [illegible] אין [illegible]. די [illegible]

[illegible] דעם רבֿ געפֿרעגט: צו [illegible] געבן דעם פֿעלדשער?

[illegible] געפֿרעגט: [illegible] פֿסק איז נישט [illegible]

אין [illegible] דעם פֿעלדשער נישט [illegible] געבן!

[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] רעדן, [illegible] אין [illegible]

[illegible] געטראָפֿן [illegible] פֿון [illegible] אין [illegible] [illegible]

[illegible] האָט מען [illegible] די [illegible], [illegible] פֿון [illegible]

[illegible], [illegible], שיל, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 5 [illegible] האָט מען [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] צו [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] 20 [illegible] 10 [illegible] געווען [illegible]

צו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] מיט די [illegible], [illegible], צו [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] צו [illegible]; [illegible]

[illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] פֿון

די [illegible], די שיל, [illegible] [illegible] [illegible] 10 [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

די [illegible] זײַנען געװען פֿון די [illegible] דערפֿער, די [illegible] פּױערים x

זי האָט געזען, װי זײ האָבן געטראָגן די [illegible] מיט די שיך x און זײַנען

מיט [illegible] א הײם [illegible] [illegible] געװען x האָבן ~~[illegible]~~

2 מאָל [illegible], [illegible] — די [illegible], און [illegible] פֿון לאָגער, געזעסן 2 [illegible]

[illegible] x ~~[illegible]~~ [illegible] x און [illegible]; [illegible] מענטשן; [illegible] זײַנען [illegible]

זײַט [illegible] [illegible] דאָס זיך?

מיר האָבן [illegible] מיט [illegible] x און זײַנען [illegible] צום װאַלד.

צו [illegible] [illegible], װאָס [illegible], [illegible] מען געזען ליגן הרוגים,

[illegible], צו [illegible], [illegible], און [illegible], און [illegible]

[illegible] [illegible] געװען צו זען! x מיר האָבן געהערט װײנען

און שרײַען: „װאָס [illegible] זיך [illegible]!" x [illegible] האָבן

זיך [illegible], מיר האָבן [illegible] געטראָגן [illegible] [illegible]

[illegible] די [illegible] x [illegible] זײַנען די [illegible]: [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] x [illegible], [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; דאָס [illegible]

און דאָס [illegible] דאָס [illegible] ([illegible]) x [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] x

[illegible] [illegible] [illegible] און דאָס [illegible]. און דאָס [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] מיט [illegible] [illegible]

די [illegible], [illegible] [illegible] x [illegible] מיט [illegible] [illegible] x [illegible]

[illegible] [illegible] און [illegible] [illegible]! די [illegible] [illegible] צו [illegible].

19928

[illegible] ווי אזוי [illegible] נישט געווען.

[illegible] נישט [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 140 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] אין סעפּטעמבער 1920 געקומען קיין [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

3/ [illegible]

V

[illegible]

19929

הרב ר' הירש שוואַרצשטיין ז"ל.

זיין זוהן מאָטיל.

משה באָראַק, שוחט,

אשר באָראַק, שוחט.

בענצע באָראַק, נ"צ.

שרפסיל סגל.

יהושע נאָדעלמאַן.

ישראל נאָדעלמאַן.

~~זיין זוהן אהרל~~.

חיים קבצנל.

זלמן לאָבאַן.

ישראל בער ווייס גלאַזיז.

אייזיק ווייס גלאַזיז.

זיין זוהן אהרל.

אהרן ראָשמאַן.

הערשל מלמד.

פֿישל ראָזענשטין.

זיין זוהן מאָטיל.

ישראל גערשטיין.

זיין זוהן דוד.

מאיר ווילנער.

מענדל ב.ר.ב., טשערנאָסקי.

אברהם יצחק מאַנדעליק. האָשל זיין זוהן.

וועלוול אויסטרינין.

מאָזעניר זיין ברודער.

אלטער לאַנגער ~~...~~ דריי זוהן: אברהם,

~~...~~ לייזער, ישראל'ן.

הערשל ראָזענער.

אלטער וואַסער שטראַם.

סענדער לאַנגער.

לייזער לאַנגער.

מאיר באַנאַצינין.

שלאָמקע הערצפֿעלדער. מיט זיינע

ב' קינדער: יאַנקל, און זעלין.

יענטל באָראַן.

לייבע וואַקספּעמאַל.

שמואל זיילמאַנין.

לייזער שליין.

דאָוויל שליין.

דוד בער.

ז'לע שווינער.

לייבע שוויינים.

טוביה ז' זאַרוואַר.

חנה הירש לייבס, 4 זוהן.

טשערנאַמאַלסקי מיט 2 ברודער: דוד, ישראל.

לייב מאַרדער. מיט זיינע 3 זוהן: הערשל,

מאָטשניק, וועלוועל.

וועלוול לאַנגער.

b

די [illegible].

לוי גאָלדמאַן,
און זיין פֿאָטער מיט ברודער.
קײַל גראָלסער.
מאָטל סלוצק פֿאָגן. און 2 ברודער:
זאַנוועל, שמואל.
יהושע עלבערט.
לוי מאָרקאַטשניק.
משה דער דאַנדער.
אַבֿרהם פֿרומקשטיין.
געצי, שיינערס.
אַבֿרהמל: מאיר, שמעס ייִנגל.
אַלטער סלוצקער פֿאָגל. מיט זיין ייִנגל: [illegible].
רחל פּטאַשניק. מיט זיין זוהן
שלמה ——— •
אושר פּטאַשניק. מיט זיין
ייִנגל: משה.
פּיניע דער גאָלער.
משה לעסנהויז. און פּיניע
זיין ברודער.
ר' שמואל לעסנהויז.
זיידל יאָבלעק

לייזער רבֿינס.
זיין וואָלף וואָלף גאַבן מיט
זיין ייִנגל: ישראל.
משה וואָלף גאָבן.
נחמיה קיסל ראַבין !!!
רחל שליטין.
משה בערל טשערנאָמאָרסקי
בנימין שמש.

~~די הרוגים~~

די הרוגים פון שטעטל קאמענעבראד.

הרב הערשל שווארצשטיין
זיין מאטעל שווארצשטיין
שוחט משה באראנאק
״ פײַש באראנאק
בערעציר באראנאק
זלמן לאבמאן
מאיר וואלנער
מענדל בערדיטשעווסקי
אברהם יצחק מארגאליק
חי זיין הערשל מארגאליס
יהושע קאלערמאן
שפרה קאלערמאן
שרפסיל סגל
אהרן ראטשטמאן
מלמד הערשל
שמאן —
געצבער שווארץ
אברהם פרחק סמין
נחמיה קוסעלגאדע
מאטעל גערשאנאן
דוד טשערנאמאליסקי
שרה ״
חיים קאפעצינעל
ישראל בערל וואצלאווע
זיין אייזיק ״
שמואל אהרן ״
זאב מסטערניק
ברוכה מאיר ״
קלהס פטאושעק
שלמה ״
הערשל דער שמש
משה אקסעלראד
אסתר שאגאל
זיין אברהם ״
״ יצחק ״
״ גשר ״

הערשל —
סענדער לאגאוויט
גאלסיג —
שמעון מאגאל
מנחם דידערגאלדע
זינע שווארץ
לייבל שווארץ
מיכל סליפאק
זיוועל סליפאק
שמעל סליפאק
ברוך קאפלמאן
יצחק קורצער
שמואל אקסעלראד
[illegible]
זיידל יאקעל
מאיר ברוכאוויעק
אסתר הולשערסטראלם
שמעון קרשלאווע
מיכאל פאלעשקי
פינע גארפמאן
יוסף בידערגאלדע
פסאחיר ״
מאנער דוראבל
דוד פערלמאן
יהושע גאלדברג
אברהם שמואל טקע
שמואל ראזענשטיין
פינטל ״

19931

מאטעל כאצענעלנבויגן
מרדכי פאמפעלמאכער
אסתר סלודפסק
דוד סלודפסק
שמואל וואסערמאן
ישראל ״
משה ״
טביה מאלכער
רחעל שלייטער
לוי מארגנשטערן
משה דוד בראנדמאר
פינער דוד גאלדט
שמואל שנעדערמאן
משה אהרן טשערבאמאווסקי
מאטעל
בנימין שמש
זלמן סלאמאוויטש
אברהם דרוגאט
יוסעל בעת גראלאט
אליעזר פאטאשניק
משה פאטאשניק
גדליה טקאטש
בוימער שטעלאווות
שרה פרל בת משלומר
יודל וקידה מארכעלזענק
חיים ספאמער ״
דוד
דרכזל
נמיד סבאלאס

לייבקער שלאמאן
בערעל ״
מאלרק
מאיר
שמואל דוד קאפמאן
מאיר גולדמאן
ירוחם ״
נחה וואלמאנג
יוסעל בערזנסקי
ישעיהו קארשטיין
פנידי ״
מוהל הענה בתלמה
חשה לאה מעטעלמאן
הערשעל קאמין
יעקב הערשל
נחמע בענעף
שליה מרגוליס פוטש
יעקב ״ צין
יצחק ״
אשר קאפלאן
זעלדע מאכער
הערש ״ צין
[illegible] ״ צין
[illegible] ״ צין
יוסף הופמאן
זלמן לאנגער
לייבה גאלדסמאן
אהרן צין פוטער
מאטעל גאלדסמאן
בערל גאלדמאן

קישעמארסקי
שרפעל דוינער
קאפלאן שאמאק
עונער שמואל
גאלדענבערג הערשעל
קראמער לוועט
גראנבוים סטער

[illegible]

פון די מאטעריאלן, וועלכע זײנען אנגעקומען דורך װארשעװער ביורא

34

באקומען און רעדאקטירט
אין דעצעמבער 1922, בערלין

19932

קאמעו־קאשירסק.

די שחיטה אין קאמען קאשירסק

(דעם 2־טן טאג ראש השנה און צום גדליה תרפא)

אונזער שטאט קאמען קאשירסק, װעלכע האט פיל מאל געליטען די גאנצע צײט פון דער װעלט מלחמה מעהר פון אלע אנדערע שטעט אין אונזער געגענט, איז דאס לעצטע מאל ד.ה. אין יאר 1920 אינגאנצן חרוב געװארן דורך די גװאלדיגע פערלוסטן, װאס זי האט געליטן סײ אין געלט – אין פארמעגען, װי אויך אין מענשן־קרבנות.

אנגעהויבן האט זיך דער שרעקליכער פאגראם אין אונזער שטאט דעם 2־טן טאג ראש השנה מיט דעם ארײנמארשירן פון דעם באװאוסטן מענשן פרעסער גענעראל :" בולאק באלאכאװיטש" מיט זײן באנדע. פונקט 3 אזײגער בײטאג, װען די גאנצע שטאט מיט די מענשן זײנען געשלאפן גאנץ רוהיג יעדערער בײ זיך אויף זײן בעט, האט זיך פלוצלינג געלאזט הערען גװאלדיגע געשרײען אין די גאסן. גלײך האט זיך די גאנצע ידישע באפעלקערונג אויפגעװאכט און באלד באמערקט, אז די באװאוסטע מערדער זײנען דא. דער ערשטער ארײנמארשירער איז געװען דער באװאוסטער פאלקאװניק דארסקי מיט 70 סאלדאטען, ער האט באלד געלאזט רופען צו זיך דעם סטאראסטע פון שטאט ה. שבסי זאפרען און נאך עטליכע אזא חשובע בעלי בתים און געפאדערט פון זײ א סומע פון 700.000 מארק – פאר יעדער סאלדאט 10 טויזענט מארק און פאר זיך זעלבסט 50 דאלאר. מיט דער הילף פון דעם ארטיגן גלח אנדריי פינקעװיטש איז געלונגען אים צו געבן ערקלערן, אז די שטאט איז ניט אימשטאנד אזא סומע צו געבן; איז געבליבן מ'זאל אים ברײנגען 71 טויזענט מארק ביז 6 אזײגער פריה. װען ניט װערט די גאנצע ידישע באפעלקערונג אויסגעשאסן; און ער האט אפגלײך בײ זיך געלאזט 2 מענשן פון די געררפענע – ה. יצחק דאװידאװיטש און ה. גרשון אײזענבערג אלס משכון.

דער סטאראסטע ה. זאפראן מיט די איבעריגע מענשן האבן זיך געלאזט איבער דער שטאט זאמלען דאס געלט מיט דער הילף פון 2 סאלדאטן. ארײנקומענדיג אין דעם ערשטן הויז האבן זײ געטראפען פיל מיט סאלדאטן אין דער בעה״ב אײזשוין געשטאנען אונטער דעם רעװאלװער מיט דעם בעפעהל פון די מערדער - "גיב-געלט".

זײ האבן זיך באלד געװענדעט צו זײער 2 סאלדאטן מיט דער פראגע װי אזוי קענען מיר זאמלען געלט? אבער זײ האבן קײן ענטפער געגעבן און גלײך פארשװאונדן געװארן. מיט גרויס מיה האבן זײ, מיט דער הילף פון אײן אפיצער, געזאמעלט 43 טויזענט מארק. צום סוף האט דער זעלבער אפיצער מיט סאלדאטן דאס געלט בײ זײ אװעקגענומען. מיט נאך גרעסערע מיה איז זײ געלונגען צו מאכן א הלואה אויף 38 טויזענט מארק. אװעקטראגענדיג דא סומע דעם פאלקאװניק און אים געבענדיג צו ערקלערן, אז עס איז אונמעגליך צו זאמלען די באשטימטע סומע, װײל די סאלדאטן האבן שוין פיל מענשן בארויבט און אויך ערמארדעט און קײן מענשען זײנען שוין ניט געװען אין די הײזער, װײל יעדערער האט זיך געװאלט זײן לעבען ראטעװען, - האט ער זײ באלד געענטפערט, אז עס איז שוין די צײט אריבער. און באלד האט ער געזאגט די סאלדאטן מיט דעם װארט "מאזשנא גוליאט", ד. ה. עס איז ערלויבט צו טאן אלעס. א

אין דעם זעלבן מאמענט האט זיך דער פאגראם אנגעהויבן אין א גרויסן מאסשטאב: רציחות, רויבערײ, שענדן, ברענען הײזער מיט קראמען, ברענען און רײסן ספרי תורות. צום ערשטן איז מען ארײן אין דעם הויז פון ה. עוזר אײזענבערג, 58 יאר אלט. טרעפענדיג דארט זײן 18 יעריגע טאכטער דינציע האבן זײ זי געװאלט שענדען, אבער זי מיט איר פאטער מיט איר 17 יאריגען ברודער ישעיה האבן געשטעלט א שטארקן װידערשטאנד. דאמאלס האט דער אפיציר, װעלכער איז אויך צוזאמען געװען מיט דער באנדע, ארויס גענומען זײן רעװאלװער, גלײך געשאסן דעם פאטער מיט דעם זון, און זיך גענומען צו דער מײדעל; װען זי האט שטארק געשריען און זיך געריסן פון זײערע הענט, האט מען איר דעם צונג אפגעשניטן װי אויף די פיס. נאכהער דאס הויז פארברענט. דעם סטאראסטע, דעם ה. זאפראן, מיט זײנע מיטהעלפער אין געלט זאמלען האט מען געהײסן זײ זאלן זײער גאלד און זילבער געבען. (צו דעם נאהענסטען פון זײ) איז מען ארײן אין הויז פון ה/ יעקב רויזען און געפאדערט אז אין צײט פון 5 מינוט

זאל ער אויך געבן דאס גאלד און זילבער; אז ער האט געענטפערט, אז דאס גאלד און זילבער האט ער ניט ביי זיך און בעט א לענגערע צייט ביז ער וועט דאס ברענגען, האט מען ניט קלערענדיג אים גלייך ערשאסן.

נאכהער איז מען געגאנגען צו דעם צווייטן ה. לייביש גאלדשטיין, וועלכער האט גלייך אלעס אוועקגעגעבן וואס זיי האבן נאר געפאדערט. זיי האבן זיין הויז פארלאזט און געגאנגען מיט דעם ה. זאפראן. ארײנקומענדיג צו זיך אין הויז האט ער שוין געטראפען זיין 16 יאריגן זון שמעון שטערבליך פארוואונדעט. ניט קוקענדיג אויף דערויף, איז ער נאך געווען געצוואונגען אויך אוועק געבן דאס איבריגע פארמאגען.

איצט האט זיך אנגעהויבן די אמתע שחיטה. וואו מען האט געטראפען מענשן, האט מען געשאסן. די סאלדאטן צוזאמען מיט די אפיצערן האבן זיך געיאגט אין גאס חאפען מענשן צו ערמארדען. איניגע הייזער האבן זיי פארברענט, די קראמען אויפגעבראכן און די גאנצע סחורה, וועלכע האט זיך אין זיי געפונען, אוועקגעגעבן די ארטיגע פויערים און אזוי האט עס געדויערט ביז נאכט. גערויבט, געשענדעט, ערמארדעט, געברענט. צוריסן ספרי תורות און נאך געצוואונגען יידישע שניידער מאכען פון די ספרי תורות רייט הויזען. און אויך די קירזשנער צאלען מאכען היטלען פון די ספרי תורות.

די נאכט איז געווען זייער א פינסטערע. זיי האבן קיין מענשן מעהר געטראפען, וויל יעדערער האט זיך באהאלטען אויף זיין בוידעם און קעלער. האבן זיי גלייך אנגעצונדן דעם צענטער פון שטאט כדי זיי צו באלייכטן מענשן באקומען.

און אזוי איז געווען. די מענשען זעענדיג דאס שרעקליכע פייער, מורא האבענדיג אז זיי זאלען ניט פארברענט ווערען, זיינען זיי ארויס פון זייערע באהאלטענע ערטער מיט דעם צוועק צו אנטלויפען אין די פעלדער און וועלדער, וועלכע זיינען ארום דער שטאט; אבער גלייך ווי זיי זיינען ארויס פון זייערע הייזער, האבן די מערדער זיי שוין לאנג ערווארטעט און פיל האבן גלייך געטראפען דעם טויט אויף דעם ארט. אין דער זעלבער צייט האבן א גרופע סאלדאטן מיט א אפיצער בראש, מיט דעם נאמען פאוולאווסקי, ארומגערינגעלט דאס הויז פון דעם ארטיגן רב ה. ווייסמאן, און טרעפענ-

דיג דארט אין הויז דעם באוואוסטן וואלד סוחר ה. אליעזר צוקערמאן, 63 יא
יאר, מיט זיינע 2 זין, יעקב, 24 יאר און פישל 19 יאר, האט מען זיי
גלייך ארויסגעפירט אויף דער גאס צום שיסן; כדי זיך צו ראטעווען
האבן זיי געוואלט אוועקגעבן דאס גאנצע געלד און זילבער. אבער זיי
האבן גלייך באקומען אנטווארט: "מיר האבן שוין אלעס געכאפט. איצט
זוכען מיר נאר יידיש בלוט". און טאקע דעם פלאן אויסגעפירט. דער
אפיצער האט באפוילען זיי זאלען זיך אוועקלייגן אויף דער ערד. און
דער אלטער פרוי און מוטער האבן זיי געצוואונגן שטיין דערביי זעען דעם
טויט פון מאן און קינדער. און דער באפעהל איז אויסגעפירט געווארן.
דער פאטער מיט זיינע 2 זין האבן זיך שטארק צווויינט און זיך געקושט
און גלייך ערשאסען געווארן. דער פאטער מיט זיין עלטערען זון יעקב
זיינען באלד געבליבן טויט און דער 2-טער זון פישעל איז שטארק פארוואונדעט
געווארן. נאכהער האבן זיי אין דעם זעלבן הויז ערמארדעט די פרוי
ווייסמאן, 58 יאר.

אזוי האט עס געדויערט ביז מיטוואך אווענט "צום גדליה". אין
משך פון דעם בלוטיגן פאגראם, וועלכער האט געדויערט 2 גאנצע טעג
איז ערמארדעט געווארן 70 פערזאן, וועלכע וועלען ווייטער אויסגעשריבן
ווערען מיט די נעמען און פאמיליעס, (אויסער פארוואונדעטע ביז 100 פערזאן;
בערויבט און רואינירט איז געווארן די גאנצע שטאט, פארברענט 26 הייזער,
10 קראמען, צוריסן און פארברענט 25 ספרי תורות, וועלכע זיינען אין
א לענגערע צייט געזאמעלט געווארן די שטיקלאך און באהאלטען אויף דעם
בית עלמין; אלע גמרות מיט נאך פארשידענע ספרים, וועלכע זיינען געווען
אין די בתי מדרשים און אויך אין פריוואטע הייזער, האבן זיי צושניטן
און צעריסן.

מיט איין ווארט זיי האבן נאר געזוכט וואו מעגליך יידיש בלוט צו
באקומען און יידישע ספרים צו פארברענען.

ארשימה פון הרוגים, עדה און ארכיוו פון רשימות.

קורצע באשרייבונג פון איניגע הרוגים.

1/ דער ה. לעאן ש י נ ב ר א ד אוים חארשא, חעלכער האט געארבעט די גאנצע צייט אין א באחאוסטער פירמע ה. י. אלדאק אין חלאדימיר-חאלינס אין מאנאט יוני 1920 האט דער ה. אלדאק פערלאנגט פון אים ער זאל אר-בעטן אין קאמען-קאשירסק אין זיין פירמע. פאר דעם אפמארשירען פון דעם פוילישן מיליטער האט ער איניגע מאל געחאלט פארען קיין חארשא, אבער צוליב די שחעריגקייטן פון דער פוילישער מאכט איז ער געחען געצחאונגען צו פארבלייבן אין קאמען. חען די באלשעחיקעס האבן אונזער שטאט פארלאזט איז ער געחען זעהר צופרידן, אבער חען די באלא[illegible]עס זיינען געחען די ערשטע געסט, די ערשטע אריינמארשירער אין שטאט, איז דאס געחען פאר אים א ענדע פון זיין לעבען. דער קאנטאר פון דעם ה. אלדאק איז געחען אין דעם הויס פון ה. גרשון אייזענבערג. אין דעם זעלבן הויז האט ער געהאט זיין קחארטיר. 3 אזייגער ביינאכט זיינען די מערדער אריין אין דעם הויז אאא פון דעם ה. אייזענבערג, געפאדערט געלט. מען האט זיי אלעס געגעבען. דערזעהענדיג דעם ה. שיינבראד, זעהר אן אינטעליגענטער מענש, געבילדעט אין 6 שפראכן, געחען אויסגעקליבן קאנדידאט אין סים, - האבן זיי גלייך געפאדערט פון אים דאקומענטן. חי זיי האבן דערזעהען, אז ער איז פון חארשא האבן זיי זיך שטארק דערפרייט, זאגענדיג מיט דיזע חערטער: " איצט האבן מיר א חארשאחער קופעץ, ער חעט שוין געבן געלט". און גלייך געפאדערט פון אים 10 טויזענט מארק, אבער צום באדויערן האט ער קיין 1 מארק אויך ניט געהאט. ער האט געענטפערט, אז ער האט ניט קיין געלט און זיין זייגער מיט א גוט מעסערל אחעקגעגעבן, - האבן זיי אים גלייך אויפגעהאנגן. די פרוי פון דעם ה. אייזענבערג האט גערופען איין אפיצער, איז ער גלייך אריינגעקומען און פרעגט דעם סאלדאט: "חיפיל געלט פארלאנגסטו פון אים?" ענטפערט ער, 10 טויזענט מארק, זאגט דער אפי-צער: "אבער שיסן קענסטו דו, איז גוט, חען דו קריגסט ניט די סומע, זאלסט דו אים גלייך שיסן". אין דעם זעלבן הויז האט געחאוינט דער איידעם פון

19937

ה. גרשון אײזענבערג, ה. אריו דעקעלבוים, געװעזן א קרעמער. האט ער גלײך פאר אים באצאלט די סומע, איז ער דער ה. שײנבראד מיט ה. דעקעלבוים בײדע אװעק-געלאפען און געזעסען ביז דעם 2-טען טאג, ד. ה. ביז מיטװאך פריה, אין װאסער; 9 אזײגער פריה האבן 3 מערדער באמערקט, אז מענשען באהאלטען זיך אין װאסער, אבער זײ האבן אויך באלד באמערקט, אז מערדער גײען שוין צו זײ. איז דער ה. דעקעלבוים אװעק א ביסל װײטער אין גרעסערע װאסער און דער ה. שײנבראד האט ניט געװאלט. זײ האבן אים גלײך גענומען אין שטאט, געבראכט אים צו דעם פאלקאװניק און דער האט געגעבן זײן באפעהל אים שיסן. דער באפעהל איז גלײך אויסגעפיהרט געװארן. נאכהער האבן זײ פון אים די גאלדענע צײן אויסגעשלאגן.

2/ ז ל מ ן ב א ק א ל ט ש ו ק, 35 יאר, ער האט זיך באהאלטן בײ אײן פויער אויף דעם בוידעם דער פויער האט ניט געװאוסט, אז ער איז בײ אים באהאלטען, װארום זײ האבן קײן ײדן ניט ארײן געלאזט. דינסטאג פריה איז געפארען אײן עסקאדראן קאװאלעריע, דער אײגענטימער, דער פויער, האט אים באמערקט און גלײך אים ענטדעקט. מען האט אים גלײך אראפגעצויגען פון בוידעם און שטארק געשלאגן. ער איז געגאנגען פריער פאר די פערד, און די מערדער האבן געזונגען און געלאכט װאס זײ האבן געטראפן אן ײדן. ניט װײט איז געװען דער טײך. בײ דעם טײך האבן זײ זיך אפגעשטעלט, און 2 מאן האבן אים גענומען בײ די פיס און 2 בײ דעם קאפ און ארײנגעװארפען אין טײך און אויף אים אײן מאל געשאסן און גלײך געשריען ער זאל ארויסקומען. פון גרוים טומעל איז ער ארוים צוריק, האבן זײ װײטער געטאן דאס זעלבע און אזוי דאס דריטע מאל. בײ דעם א דריטן מאהל האבן זײ אים ארײנגעװארפען און 2 מאל אויף אים געשאסן ביז ער איז געבליבן טויט אין װאסער.

3/ דאס זעלבע האבן זײ אויך געטאן מיט דעם ה. ז ע ל י ג ק א ג א ן.

4/ דעם ה. פ ס ח װ א ט ו ן האבן זײ געטראפען װאו ער איז אװעק-געלאפען צוזאמען מיט זײן 21 יאריגען זון שעפע, און מיט זײנער אלטער מוטער, 72 יאר, בלומע, און גלײך געפאדערט פון אים גאלד. ער איז גלײך געגאנגען מיט זײ צוריק אין זײן הויז און זײ אלעס אװעקגעגעבן. נאכהער האבן זײ אים אװעקגעפירט אויף דעם זעלבען ארט, װאו זײ האבן אים געטראפען, און אים מיט זײן זון געשאסן. די מוטער דערזעהענדיג

דאס ,האט זי זעהר געװײנט און געזאגט צו זײ:" נאך װאס האט איר נאך
מיר געלאזט לעבען", - האבן זײ איר אויך דערשאסן.

5/ דעם ה. פ נ ח ס מ א ל י ק און זײן ברודער מענדעל מאליק,
אבעל קסן, מרדכי באַב, יעקב פלײט האבן זיך באהאלטען אין פעלד צוזאמען
מיט זײערע פאמיליעס. װען די מערדער האבן זײ דארט געטראפען האבן זײ
צוערשט זיך גענומען רײסען די גאלדענע צײן בײ די פרויען פון מויל,
װען פײ האבן געזעהען, אז עס איז ניט מעגליך, איז בײ זײ געבליבן זײ
זאלען שיסען אין מויל װעלען זײ דאן קריגען די צײן. די פרויען האבן
זעהר געבעטען און געזאגט: "קומט מיט אונז אין שטאט, װעלען מיר אײך
בעסער אװעקגעבן אונזער גאלד און זילבער". זײנען זײ באשטאנען. "אבער
די מענער, - האבן זײ געזאגט, - מוזן מיר שיסן, מיר האבן נאך קײן
ײדיש בלוט ניט געזעהען". און אזוי איז געװען: אלע 5 גלײך געשאסן.
דעם יעקב פלאט האבן זײ 7 מאל געשאסן, װײל ער איז געװען זעהר געזונט.
די פרויען מיט די קינדער זײנען מיט זײ געגאנגען אין שטאט און זײ
אלעס אװעקגעגעבן. נאכהער האבן זײ די מערדער פארלאזט.

6/ דער ה. י ח ז ק א ל ס ע ג א ל איז געװען באהאלטען בײ אײן
פויער. האבן אײניגע פויערים אים ענטדעקט און מע האט אים גלײך אראפגע-
צויגען פון בוידעם. פאדערענדיג פון אים געלט, האבן זײ אים צום ערשטן
מאל געשאסן אין קאפ. אבער ער האט ניט מעהר געהאט װי 150 צארסקע רובל.
„דאס איז קײן געלט" - האבן זײ אים געזאגט, גיב נאך". האט ער זײ געענט-
פערט מיט דיזע װערטער. „איך האב אײך אין ארש", האבן זײ מיט די שװערדן
די קאפ צוהאקט. נאכהער האבן פײ גענומען זײן פרוי, 75 יאר אלט, גע-
שניטען דאס לײב מיט ברישװעס, באגאסען מיט גאזע און געברענט. אבער
אין א פאר טאג איז געלונגען איר אפפיהרען קײן קאװעל אין שפיטאל,
װאו מ'האט מיט גרויס מיה איהר אויסגעהײלט.

7/ דער באװאוסטער גרויסער מכניס אורח און פארשטעהער פון תלמוד
תורה און בקור חולים ה. ש ל ו ם ק א ר ש. װען די מערדער זײנען
ארײנגעקומען צו אים אין שטוב, דינסטאג פריה, האבן זײ גלײך גענומען
אלע ספרים זײנע מיט דעם גאנצען מעבעל, געזאמעלט אויף אײן ארט אין
שטוב און אנגעצונדען. דער ה. קארש איז געלעגען צו בעט קראנק. פרע-
גענדיג פון זײ: "נאך װאס טוט איר דאס?", האט מען אים געװארפען מיט
א מעשענעם לײכטער אין קאפ און שמארק פארװאונדעט און גלײך געזאגט,

19939

עס זאל זײן 5 טױזענט צארסקע רובל, װען ניט ־ פארברענען זײ די שטוב אױך. מ'האט זײ באלד די סומע געגעבן. האבן זײ [illegible] ערלױבט פאר־לעשן און אװעקגעגאנגען. דעם זעלבן מאמענט איז אײנער ארײן צוריק און זאגט: "גיב געלט!" די פרױ איז גלײך אװעקברײנגען נאך געלט װען זי איז צוריק געקומען איז ער שױן געלעגן אױף דער ערד טױט און דער מערדער האט דאס געלט צוגענומען און אװעק װײטער.

8/ דער באװאוסטער ציוני הנלהב א ל י ה ו ג י נ צ ב ו ר ג, דער זון פון דעם ארטיגן רב, האבן זײ דינסטאג פריה פון אים ארױפגע־צױגן די שטיװעל מיט זײן קאסטיום און דאס געלט צוגענומען און נאכהער אים ערמארדעט מיט די שװערדן.

9/ דער ה. ד ו ד ק ל ו ר מ א ה ן, 25 יאר אלט. דאס ערשטע יאר פון זײן חתונה דינסטאג פריה איז מען ארײן אין זײן הױז און באזוכט אלעס, װאס נאר עס געפינט זיך. איז זײ געפאלען זײן פוטער. האט זײן 20 יאריגע/ פרױ זײ אנגעהױבן שטארק בעטן זײ זאלען כאטש דעם פוטער לאזען, האבן זײ איר באלד דערשאסען. ער איז אנטלאפען. מארגען פריה האט מען אים געפונען און שטארק געשלאגען. נאכהער האבן זײ אים ארײנ־געלײגט אין א גאנץ קלײנעם קעסטעל און מיט דער [illegible] שטארק געדריקט צו־מאכען. ער האט [illegible] געהאט פיל שמערצן, נאכהער האבן זײ אים ארױסגעלאזט און געזאגט ער זאל אנטלױפען, מיט גרױס מאטערניש איז ער אביסל גע־לאפען, האבן זײ גלײך נאך אים 3 מאל נאכגעשאסן און ער איז געפאלען טױט. נאכהער האבן זײ ערמארדעט זײן קלײנע שװעסטער ליבע, 10 יאר אלט, געװען זײער געבילדעט און זײער א פײן קינד.

דאס איז אלעס געװען דעם 2־טען טאג ראש השנה און צום גדליה, ד. ה. דינסטאג און מיטװאך. מיטװאך 5 אזײגער פארנאכט האט דער פאל־קאװניק געגעבן א באפעהל מ'זאל אפשטעלן די ארבײט װארום דער גענעראל באלאכאװיטש קומט מארגען. פון דעסטװעגן האט מען נאך די זעלבע נאכט ערמארדעט אײניגע מענשען. מארגען, ד. ה. דאנערשטאג, האט מען געגעבן א באפעהל זאמלען די הרוגים. מ'האט זײ צונױפגעזאמעלט און באהאלטען אין 3 גריבער בײ דעם בית עלמין. דער גענעראל איז געקומען 3 אזײגער בײטאג אין שטאט מיט א גרױסן פאראד מיט מוזיק און געװען שטארק צו־פרידען פון דער ארבעט און געזאגט צו די סאלדאטן : "ספאסיבא זא

ראבאטו" און באלד געזונגען די ליעד: „װסיו ראָססיו פראָדיאָם, אי װסיעך זשידאָװ פאָביאָם.

אריו דעגעלבוים

סעקרעטאר פון ד. ד. ק. אין קאמען קאשירסק.

חתימת מזכיר סניף הד.ד.ק. בקאמין ה' דגלבוים מאשר שונבי
מנהל בית הספר בקאמין-קאשירסק
(אונטערשריפט)

Камень-Каширск

\#34 19941

די שחיטה אין קאמין קאשירסק

(דעם 2טן טאג ראש השנה אין תש״ב [illegible] תרפ״א)

אונזער שטעטל קאמין קאשירסק, וועלכער האט פֿיל מאל געליטן דורך גזירות פֿון דער וועלט מלחמה
ווי אויך פֿון אלע אנדערע שטעט אין אונזער געגנט, ~~האט~~ איך וואס לעבט [illegible] ד. ה.
אין יאהר 1920 אונגעגאנגען חרוב געווארן דורך די באלאכאוויצער פאגראמען, וואס דארט האט
געליטן ... אין גרויסע ... אין מענשן - קרבנות.
אנגעהויבן האט זיך דער שרעקליכער פאגראם אין אונזער שטעטל דעם 2טן טאג ראש השנה
מיט דעם ארויסמארשירן פֿון דעם באלאכאוויץ מענשן - פֿרעסער געניראל „בולאק באלאכאוויץ"
מיט זיין באנדע. פונקט 3 אזייגער ביינאכט, ווען די גאנצע שטעטל מיט די מענשן זיינען
געשלאפֿן גאנץ רוהיג [illegible] [illegible] [illegible], האט זיך שטילינג געהערט
[illegible] [illegible] [illegible] אין די גאסן. [illegible] האט זיך די גאנצע [illegible] [illegible]
[illegible] אין [illegible], [illegible] די באלאכאוויץ [illegible] [illegible]. דער [illegible]
ארויסמארשירנדער [illegible] געווען דער באלאכאוויצער [illegible] [illegible], מיט 70 סאלדאטן
[illegible] [illegible] [illegible] 3 מיל [illegible] פֿון שטעטל פ. [illegible]
אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] פֿון [illegible] 700-000 מארק
- [illegible] [illegible] 10 [illegible] [illegible] אין [illegible] 50 [illegible]. מיט דער [illegible]
פֿון דעם [illegible] [illegible] אנדערע [illegible] [illegible] 3 [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 3 [illegible]; [illegible] [illegible] 17 [illegible] 3
[illegible] 6 [illegible] [illegible]. ווען [illegible] די גאנצע [illegible] [illegible].
אין האט [illegible] [illegible] 2 מענשן פֿון די [illegible] פ. [illegible]
אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פ. [illegible] מיט די [illegible] מענשן
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] מיט [illegible] פֿון 2 סאלדאטן.
[illegible] אין דעם [illegible] [illegible] [illegible] פֿיל מיט סאלדאטן ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] מיט די [illegible] פֿון די [illegible] - „[illegible]".
[illegible] [illegible] 3 [illegible] 2 סאלדאטן מיט דער [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible]
מיט [illegible] [illegible] [illegible], מיט דער [illegible] פֿון [illegible], [illegible] 43 [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] מיט סאלדאטן [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
מיט [illegible] [illegible] [illegible] 3 [illegible] [illegible] 38 [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] 3 [illegible], [illegible]
[illegible] 13 [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible], ווען די סאלדאטן האבן [illegible] פֿיל מענשן [illegible]

און אלץ צעמאָרדעט און קיין מענטשן זיינען שוין ניט געווען אין דער הויז, ווייל [illegible] האָט
זיך געוואָלט זיין לעבן ראַטעווען. האָט ער די [illegible] [illegible], אַז עס איז שוין דער טויט
[illegible]. און [illegible] האָט ער געזען דעם סאָלדאַטן מיט דעם וואָרט „[illegible] [illegible]"
ד. ה. עס איז [illegible] די [illegible] [illegible] Z און דעם [illegible] [illegible] האָט זיך דער [illegible]
אָנגעהויבן און צו [illegible] [illegible]: [illegible], [illegible], [illegible]. ברענען האָבן זיי מיט
[illegible], ברענען און רייסן ספרי תורות. דאָס ערשטע איז [illegible] און דעם [illegible] פון
ה. [illegible] [illegible], 58 יאָהר [illegible]. [illegible] דאָרט זיין 18 יעהריגע טאָכטער [illegible]
האָבן זיי געוואָלט [illegible]; אָבער די מוטער מיט איהר טאָכטער מיט איהר 17 יעהריגן
ברודער ישעיה האָבן געשטעלט אַ שטאַרקן ווידערשטאַנד. דעמאָלט האָט דער [illegible],
וועלכער איז אויך געווען [illegible] מיט דער באַנדע, אַרויסגענומען זיין רעוואָלווער, גלייך געשאָסן
דעם פאָטער מיט דעם [illegible]. און זיך גענומען B דער [illegible]. [illegible] [illegible] האָט שטאַרק
געשריגן און זיך [illegible] פון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] דעם [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] האָט [illegible]. דעם [illegible], דעם ה. [illegible], מיט זיינע
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible]
(B דעם [illegible] פון זיי) איז [illegible] און [illegible] פון ה. יעקב [illegible] און [illegible],
[illegible] און דאָס 5 מינוט [illegible] [illegible] [illegible] דאָס [illegible] און [illegible]; [illegible] [illegible] דאָס
[illegible] און [illegible] האָט עס [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] צו [illegible] [illegible] ([illegible])
[illegible] [illegible] דאָס [illegible], האָט מען [illegible] [illegible] [illegible] גלייך [illegible].
[illegible] איז [illegible] B דעם [illegible] ה. [illegible] [illegible], וועלכער האָט גלייך
אַלעס [illegible] וואָס די האָבן ניט [illegible]. די האָבן זיין הויז [illegible] און
[illegible] מיט דעם ה. [illegible]. [illegible] B זיך און [illegible] האָט ער שוין [illegible]
זיין 16 יעהריגן [illegible] שמואל שטערבליך פאַרוואונדעט. ניט [illegible] אויף [illegible].
איז ער נאָך געווען [illegible] אַלץ [illegible] [illegible] דאָס [illegible] [illegible] Z [illegible] האָט זיך
אָנגעהויבן די [illegible] שחיטה. [illegible] [illegible] האָט [illegible] מענטשן, האָט מען [illegible].
די סאָלדאַטן B [illegible] מיט די [illegible] האָבן זיך [illegible] און [illegible] [illegible] מענטשן [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] די [illegible], די [illegible] [illegible] און די [illegible] סחורה,
וועלכע האָט זיך אין די [illegible], [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] און [illegible] האָט עס [illegible]
ביז [illegible]. [illegible]. [illegible]. [illegible]. B [illegible] ספרי תורות און [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פון די ספרי תורות [illegible] [illegible]. און [illegible] די [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] פון די ספרי תורות.
די [illegible] איז געווען [illegible] צו [illegible]. [illegible] האָבן קיין מענטשן [illegible] [illegible], ווייל
[illegible] האָט זיך [illegible] [illegible] זיין [illegible] און [illegible]. האָבן די גלייך

אָנגעבונדן דעם [illegible] פון [illegible] [illegible] די B [illegible] [illegible] [illegible].
און [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] מענטשן [illegible] דאָס [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible]
ניט [illegible] [illegible], [illegible] די [illegible] פון [illegible] [illegible] מיט דעם [illegible] B
[illegible] און B [illegible] און [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; אָבער גלייך [illegible] די
[illegible] [illegible] פון [illegible] [illegible], [illegible] B [illegible] די שוין [illegible] [illegible] און [illegible]
האָבן גלייך [illegible] דעם [illegible] אויף דעם [illegible]. און דער [illegible] [illegible] האָבן צו [illegible]
סאָלדאַטן מיט אַ [illegible] [illegible], מיט דעם נאָמען [illegible], [illegible] [illegible] דאָס
[illegible] פון דעם [illegible] רב ה. [illegible], און [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ה. [illegible] [illegible], 63 יאָהר, מיט זיינע 2 [illegible] [illegible] 24 יאָהר
און [illegible] 19 יאָהר. האָט מען די גלייך [illegible] אויף דער [illegible] B [illegible] [illegible]
B [illegible] האָבן די געוואָלט [illegible] דאָס [illegible] [illegible] און [illegible]. אָבער די האָבן
גלייך [illegible] [illegible]: „מיר [illegible] שוין [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] מיר [illegible] [illegible] [illegible]."
און [illegible] דעם [illegible] [illegible]. דער [illegible] האָט [illegible] די [illegible] זיך [illegible]
אויף דער [illegible]. און דער [illegible] [illegible] און [illegible] האָבן די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] פון [illegible] און [illegible]. און דער [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], דער פאָטער מיט זיינע
2 [illegible] [illegible] זיך שטאַרק [illegible] און זיך [illegible] און גלייך [illegible] [illegible]. דער פאָטער
מיט זיין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און דער 2 טער [illegible] [illegible]
איז שטאַרק פאַרוואונדעט געוואָרן. [illegible] [illegible] די און דעם [illegible] [illegible] צעמאָרדעט
דער [illegible] [illegible], 58 יאָהר. Z [illegible] האָט עס [illegible] דער [illegible] [illegible] „[illegible]".
און [illegible] פון [illegible] [illegible] [illegible], וועלכער האָט [illegible] 2 [illegible] [illegible], [illegible] צעמאָרדעט
געוואָרן 70 פּראָצענט, וועלכע [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] מיט די [illegible] און [illegible]
[illegible] פאַרוואונדעט ביז 100 פּראָצענט; [illegible] און [illegible] [illegible] געוואָרן די גאַנצע [illegible],
[illegible] 26 הייזער, 10 [illegible], [illegible] און [illegible] 25 ספרי תורות, וועלכע זיינען
אין [illegible] [illegible] [illegible] געוואָרן די [illegible] און [illegible] אויף דעם בית-עולם.
אַלע [illegible] מיט [illegible] [illegible] ספרים, וועלכע זיינען [illegible] און די [illegible] [illegible] און
אַלץ און [illegible] [illegible], האָבן די [illegible] און [illegible].
מיט [illegible] ווערטער די האָבן [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] B [illegible]
און ווייטער ספרים [illegible] [illegible].

19943

די נעמען פון די הרוגים

№	פאַמיליע און נאָמען	עלטער	№	פאַמיליע און נאָמען	עלטער
1	לוּרסניק יצחק לייב	58	30	וואַגמאַן פסח	48
2	" פנחס (זיין זון)	20	1	4 " שרגא (זון)	21
3	דיקערמאַן אליעזר	63	2	" בלומע (מוטער)	72
4	" יעקב (זיין זון)	24	3	גינזבורג אליהו (זון)	22
5	קאַרש שלום	56	4	גליק וואָלף	27
6	גאָליק פנחס	48	35	" [illegible] ברודער	16
7	" מאַטל (ברודער)	42	6	פאַלטשעק שייע	30
8	*פעלדמאַן ישראל יצחק	71	7	באַקאַלטשוק מלאַך	35
9	[illegible] ברוך	72	8	[illegible] יעקב	56
10	[illegible] יצחק	48	9	בערגער משה	51
1	[illegible] יעקב לייב	36	40	[illegible]	35
2	פינעס שיע	37	1	רויזען יעקב	28
3	באַרש חיים צבי	54	2	טשאַרנע אברהם	32
4	קאַמינסקי זעליג	26	3	סגל יחזקאל	64
15	2 קאָמאַן זעליג	20	4	אייזענבערג מאיר	62
6	קלוגמאַן דוד	25	45	" שייע (זון)	17
7	" סענדער (זון)	20	6	" [illegible]	18
8	" לייבל (אייניקל)	10	7	4 לערמאַן פנחס	22
9	פלאַטאָ יעקב	24	8	פעקטאָר משה	62
20	שיינבראָד לעמן (וואַרשעווער)	26	9	בילב משה	68
1	3 גאָלדבערג משה	62	50	בילב מרדכי	19
2	פלאַטאָ יהושע	74	1	8 ריזעל יצחק	21
3	[illegible] משה	72	2	[illegible] שמעון	16
4	" טאָבע (פרוי)	69	3	7 [illegible] יוסף	36
25	קיזמאַן זעליג	60	4	גרינשטיין אברהם פנחס	58
6	" יעקב יוסף ברודער	54	55	טשאַרנע דוד	51
7	קיזמאַן ישראליק	22	6	8 פלאַקס פסח	36
8	פרוק מרדכי	23	7	9 גליק יצחק	26
29	אונגער לייבל	20	58	10 [illegible] יוסף	25

№	פאַמיליע און נאָמען	עלטער	№	פאַמיליע און נאָמען	עלטער
59	" [illegible] יעקב שמואל	24	65	וואַליק אסתר מירל	80
60	[illegible] שלום	60	6	פרייבערג שיינדל	32
1	3 זילבערשטיין מרדכי	56	7	קאַרש [illegible] לאה	50
2	גרינשטיין שרה	70	8	ווערבער חנה	35
3	קיזמאַן חווה	55	9	וואַסערמאַן מירל	58
64	קרוקאָווער שיינדל	70	70	פאַלטשעק [illegible]	57

קורצע באַשרייבונג פון איניגע הרוגים

1) דער ה. לעמן שיינבראָד אַלס וואַרשעווער, וועלכער האָט געאַרבעט [illegible] אין
[illegible] פירמע (ה. י. אַלפּערן) און [illegible]. אין אויגוסט יאָר 1920
האָט דער ה. אַלפּערן [illegible] פון אים [illegible] אין קאָוועל-[illegible]
אין [illegible]. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
אין 6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 10000 [illegible]
[illegible]
[illegible]

ה. גרשון אייזענבערג, ה. אהרן פעקעלבוים, געווען צו קראמער. האט ער געזען פאר
אונדז באהאלטעניש פון סאמע, אז ער איז ה. שיינבערג און ה. פעקעלבוים ברודער
אוועק געלאפן און געהערט ביז פאר 2 טעג, ד.ה. די מאגאזינען פריה, און וואסער.
9 אזייגער פרי האבן 3 ארבעטער באמערקט, אז מען באהאלט זיך און וואסער;
אבער די האבן אלץ גוט באמערקט, אז ארבעטער געהן שוין 8 דין. און פאר ה.
פעקעלבוים אוועק אליין וואסער און גרויסער וואסער און פאר ה. שיינבערג האט נאך
געוואלט. די האבן אונדז גלייך געזען און שטאנדפט, געבראכט אונדז צו דעם פאליצייווינק(?)
און דאס האט געקאסט זיין דערפאר אונדז שיסן. דער דערפאר איז גלייך אויסגעפירט
געווארן. נאכדעם האבן די פון אונדז די גולדענע צוויי אויסגעפליגן.

2) צלון בוקאלטשוק, 35 יאהר אלט. ער האט זיך באהאלטן ביי איין פויער אויף דעם דארף.
דער פויער האט נאך געוואוסט, אז ער איז ביי אונדז באהאלטן, ווארים די האבן
קיין וועגן נאך אהין געלאזט. פונקטליך פריה איז געקומען איין עס קאמראַן קאוואלער.
דער אוואנטואר, דער פויער, האט אונדז באמערקט און גלייך אונדז גענומען.
און האט אונדז גלייך ארויס געפירט פון דארפס און שטארק געשלאגן. ער איז
געוואונדט פרואר פאר דער פארב, און דער ארבעטער האבן געזעהן און געהערט וואס
די האבן פארטראגן צו וועגן. נאך וואס איז געווען פאר טויט. ביז דעם טויט האשען
די זיך אויך געשטעלט, און 2 מאן האבן אונדז געזען ביי דעם פוס און 2 ביי דעם
קאפ און ארויסגעלאזט און טויט און אויף אונדז מאל געשאסן און גלייך געשטארבן
ער ווייל ארויס קומען. פון גרויס שלאג איז ער ארויס פלוצלונג האבן די וואסער
געטראגן דעם צולבער און אלע דעם פרויען מאהל. ביי דעם פרויען מאהל האבן
די אונדז ארויסגעלאזט און 2 מאהל אויף אונדז געשאסן ביז ער איז געשטארבן
טויט און וואסער.

3) דאס זעלבע האבן די אויך געמאכט מיט דעם ה. צוליג קאמען.

4) דעם ה. פסח וואנטאל האבן די געכאפט ווען ער איז אוועק געלאפן פראוויאנט
מיט זיין 21 יעריגען זוהן שרגא. און מיט זיינער אלטער מוטער, 72 יאהר, באלאד
און גלייך צו-פוסגעדרט פון אונדז געלד. ער איז גלייך געצוואונגען מיט די פאמיליע און
זיין הויז און די אלטע אוועקגעגאנגען. נאכדעם האשען די אונדז אוועקגעפירט
אויף דעם צולבן צעל, ווען די האבן אונדז געכאפט, און אונדז מיט זיין זוהן געשאסן.
דער אלטער פארצווייפלונג דאס האט די מוטער געוואונט און געבעטן 8 די: "נאך וואס
האט וואנדער נאך איר געמוזט לעבן" - האבן די אונדז אויך דערשאסן.

19944

5) דעם ה. פנחס גאליק און זיין ברודער געמבל מאליק, אברהם קטן, מרדכי ברוך
יעקב פלוט האבן זיך באהאלטן און פלעג דערגאנגען מיט מויער פאמעליעס. ווען
די ארבעטער האבן די ארבעט געטראפן, האבן די דערשט זיך גענומען כוונן
פ פויגל (גוואלדאגע) זיין ביי די פרוי פון מאל, ווען די האשען געזעהן, אז ער איז נאך געלוקט,
אז ביי די געלעגן די גאנצן שוסן און אלע וואלט די פון קרוגען דער דין.
דער פרויען האבן דער געבעטן און געזאגט: "קומט מיט אונדז און שטארבט, וועלן מיר אייך באמט
אוועקגיבן אונדזער געלד און גולדער". כאטש די באשטימונג, "אבער דער אמת, - האשען מיר
געזאגט - איר שיסן, מיר האשען נאך קיין וואס פלוט נאך געזעהן" און אזוי איז געווען:
אלע 5 גלייך געשאסן. דעם יעקב פלוט האבן זיי 7 מאהל געשאסן,
וויל ער איז געווען דער געזונט. דער פרויען מיט דער קינדער האבן מיט די געצוונגען
און שטארבט און די אלטע אוועק געגאנגען. נאכדער האבן די דער ארבעטער פארלוירט.

6) דער ה. יחזקאל סמואל איז געווען באהאלטן ביי איין פויער. האבן אונדזער פויערן
אונדז אוועקגעזעצט און האט אונדז גלייך ארויסגעפירט פון דארפס-שוועריגקייט פון
אונדז געלד, האבן די אונדז דעם ראשון מאהל געשאסן און קלאפ. אבער ער האט
נאך נישט געשטארבט ווייל 150 דאלאר כתבל, "דאס איז קיין געלד" - האבן די אונדז געצווינגט,
"גיב נאך!" האט ער די גאנצע פארט מיט דער וואכטער. "אויך האב איך איין זאך"
האבן די מיט דעם שווערדן דעם קאפ אפגעהאקט. נאכדער האבן די געגנבעט
זיין פרוי, 75 יאהר אלט, געשניטן דעם לייב מיט ברויזעם, באגאסן מיט גאז
און געברענט. אבער און א פעם טאג איז געלעגן אונדזער זעק-סופרעז קיין קאוול
און שפיטאל, האט מיט גרויס מיה אונדזער אוועגעפירט.

7) דער באוואוסטער גרויסער מכניס אורח און פארשטייער פון תלמוד תורה
און בקור חולים ה. שלום קאנרש; ווען דער ארבעטער האבן אהין געקומען 8
אונדז און שטוב, פונקטליך פריה, האבן די גלייך געזאגט אלע ספרים
זיינע מיט דעם גאנצן ארבעט, געבראכט אויף און זיך שטעלן און זיך געצונדן
דער ה. קאנרש איז געלעגן 8 בעט קראנק. פארגעהענדיג פון די: "נאך וואס האט
יאהר דאס?" - האט אים אונדז געלאכט מיט די אשטענבער לויכטער און קלאפ
און שטארק פארוואונדעט און גלייך געצווינגט, די צוויי זיין 5 טויזנט דאלאר געלט,
ווען נאך "פינשטערניש" די דעם שטעג אליין. האט ווייל אונדזער געלד פון סאמע געלעגן.
האשען מיר שלוגט פארלאזן און אוועק געגאנגען. דעם צולבן מאמענט איז
אונדזער אמון דרוק און געזאגט "גיב געלד!" דער פרוי איז גלייך אוועק

ברענגען נאָך געלט װען די אױך דערױף געקומען איז דער שױן געמאַכט אַלײן דער ערד
טױטע און דער מערדער האָט דאָס געלט צוגענומען און אַװעק װײַטער.

8) דער באַלעבאָסטעס זון רחל'ס אליהו גינזבורג, דער רופא פון דעם
ורשעװער רב, האָבן די דײַטשן [illegible] פרויה פון אים אױסגעצײַכנט דעם שטאָלץ מיט זײַן
קאָסטיום און דאָס געלט צוגענומען און נאָכדעם אים דערמאָרדעט מיט דער שװעסטער.

9) דער ה' דוד קלאָרמאַן, 25 יאָהר אַלט. דאָס ערשטע יאָהר פון זײַן חתונה,
דינסטאָג פרויה, איז ער אַהײם און זײַן הױז און באַרױבט אַלעס, װאָס נאָר מ'געפונט זיך.
אױך די געפעלן זײַן פאָטער. האָט זײַן 20 יעהריגע פרוי די אומגעהײבן שטאַרק [illegible]
די טױטן חשוב דעם פאָטער לאָזן, האָבן די מערדער באַלד דערשאָסן. ערשט [illegible].
מאָרגן פרויה האָט מען אים געפונען און שטאַרק געשלאָגן. נאָכדעם האָבן [illegible]
אַרױסגעשלעפּט און א גאַנצע קלײנע קאַסטן און מיט דער [illegible] שטאַרק געדריקט. דער מאָרגן
מ' האָט געפונט פול שמײכל נאָכדעם האָבן די [illegible] און [illegible]
[illegible], מיט גרױס מאַטערניש איז ער צוגעשלעפּט געװאָרן, האָבן די גלײך נאָך אים
3 מאָל נאָך געשאָסן און ער איז געפאַלן טױט. נאָכדעם האָבן די מערדער
זײַן קלײנע שװעסטער ליבע, 10 יאָהר אַלט, גענומען [illegible] און [illegible] פון קינד.

דאָס איז אַלעס געװען דעם 2 טן טאָג ראש השנה און דעם גדליה, ד. ה.
דינסטאָג און מיטװאָך, מיטװאָך 5 אַזײגער פאַר נאַכט האָט דער פאָלקסװאַניק
געמאַכט צו [illegible] מיט [illegible] שטאַט [illegible] דער געמײנדע
באַלעבאַטישע [illegible] פון [illegible] װאָגן. האָט מען נאָך די [illegible] נאַכט
דערמאָרדעט יונגע מענשן - מאָרגן, ד. ה. דאָנערשטאָג, האָט מען געמוזט צו [illegible]
צײלן דעם [illegible], [illegible] האָט די [illegible] און [illegible] און 3 גרױסע
בײַ דעם בית עלמין. דער [illegible] איז געקומען 3 אַזײגער [illegible] און שטאַרק
מיט די גרױסן [illegible] מיט [illegible] און געװײנט שטאַרק [illegible] פון דער [illegible]
און געזונגען די סאָלדאַטן „ספּאַסיבאַ [illegible]" און באַלד געזונגען
דעם ליד: „[illegible]" [illegible].

ע.פּע. לאַזאַר פּעלמאַן

סעקרעטאַר [illegible] ד. ק. און קאַמען-קאָשירסק.
חתימת מזכיר הד.ק. דקאמין ה' [illegible] סגל
[illegible]

Szkoła Hebrajska w Kamień-Kosz. * בית-הספר העברי בקמין-קושירסק * התחיה
מנהל בית-הספר